

Brev från Gustaf Werner till Hadar Vessby angående "Minnen och anteckningar från framfarna år" med mera.

Blomstergatan 8, Karlstad d. 26/2 1938

Bäste Hadar!

Hjärtligt tack för boken: "Från gamla prästhem"! Den boken är inte så litet aktuell för den gamle Sunnemo prästens skull. Holmqvist var min gamle konfirmandlärare och en predikant av ganska stora mått. Det var aldrig tråkigt att höra honom. Det samma kan sägas om grannsockenprästen Viotti. Det var Ande och liv i dessa mäns förkunnelse. Undrar dock om inte sonen lektor Viotti gjort sin far en smula högkyrkligare än han i själva verket var. Det finns drag av honom som tyda på motsatsen. Allt är värdefullt i boken, men pastor Holmqvist och Viotti fånga uteslutande mitt intresse. De andra kyrkliga dignitärerna äro av mig föga kända och den starkt högkyrkliga inställningen, som här och var kommer till synes hos åtskilliga av dem, tilltalar mig icke. Jag har för min ringa del en starkt utpräglad lågkyrklig uppfattning. Det blir nog sanning vad gamle P.O. Österling sade till Ev. Fosterl. Stift. predikant stadsmissionär Lundström i Kristinehamn. Vi sammanträffade (efter en predikan av honom) hos skoll. Gran här i stan. "Vet farbror, vad farbror Österling sa om farbror Werner?" sade Lundström. "Nej," svarade jag "men han talade nog inte illa om mig". "I Karlstad", sa han, "träffar du den gamle slolläraryren Werner – en "urbota" stiftelsevän.

Mitt tack för boken kommer väl sent. Ursprungligen tänkte jag framföra mitt tack, då jag sände min handskrivna bok. Som vanligt drog det långt ut på tiden men nu sändes den äntligen. Den bok jag fick av dig, var en välskriven och saklig bok. Min bok vimlar av språkfel och oegentligheter, språkligt sett. Det är ingalunda bra i det stycket. Min uppgift har varit att berätta något om

det eller det från gamla hemmet och byn. Ovidkommande saker har kommit med så att mitt kludd svällt ut. Tanken på att tala om något har så behärskat mig att nedskrivandet ibland rent av gått före tanken. – Hoppas att du, min alltid värderade brorson, överser med bristerna och uteslutande räknar med den goda viljan. Jag har stundom forcerat skrivningen alldeles förfärligt – därav de många felskrivningarna. De framskridna åren inverka ju ock härvidlag. – Om Gud vill och jag lever, hoppas jag, att det jag ytterligare tänker skriva skall bliva en smula ”mera redigt”. – Enl. dina önskningar i ditt brevmeddelande före jul skulle det sål. bli: Min verksamhet i skolan (reflexioner om ett och annat). Den religiösa verksamheten, föreningen (reflexioner etc), Nykterhetsverk. (liten ortshistorik, reflexioner ...) Ett urval rimsmiderier - - Hoppas att dessa synpunkter ej få sväva ut för mycket.

I den sända boken måste jag för utrymmes skull inhäfta några blad. Det blev ej vidare bra, ty limmet jag använde var ej precis förstklassigt.

Med hj. hälsning till dig och din fru.

Tillgivne

Farbror Gustaf

Minnen och anteckningar från framfarna år

Det var i början av Maj år 1864, närmare bestämt Bönsöndagen. ”Vid kyrkdags tid på Bönsöndagen kom söndagsbarnet, min tredje bror”, skrev en gång syster Kristin. Mor talade ock om för mig att hon kom från den kritiska historien lättare än annars. Redan söndagen därpå, den 15 Maj, blev den nykomne världsmedborgaren döpt i Sunnemo kyrka av dåvarande vice komministern Sven Setterlund, en bruten man i omkring 30-årsåldern. Ett av de närmaste åren dukade han under för den lömska sjukdomen lungsot. Enligt en uppgift, vars verklighet jag ej kan garantera, skulle pastor Setterlunds far, som hade samma namn som sonen, haft tio barn – alla offer för lungsoten. Barnen skulle haft åkomman i arv efter modern, som var lungsiktig. Fader, kyrkoherde i N:a Ny, uppnådde en mycket hög ålder. Pastor Setterlund ligger begravnen vid södra kyrkogårdsmuren i närheten av Brukspatron Em. Geijers grav och Weinbergiska husets gravplatser. Vid past. S. sida jordades ett tiotal år senare min förste lärare folkskollärare P. G. Kjellin, och drygt tjugo år därefter begrofs folkskollärare. P. Tillqvist, Gräs, närmast intill.

Mina faddrar voro faster och farbror ”därner” – den senare den så betrodde kommunalmanen Per Eriksson och hans maka Maja Jönsdotter. Faster påminde mig ibland, att jag var hennes gudson. En gång sade hon till mig med påfallande rörelse: ”Faddrar åtaga sig att näst barnets föräldrar sörja för den döptes kristliga uppfostran, men jag har aldrig talat till dig om Gud”. Jag tyckte att detta var så mycket märkligare, som faster i allmänhet ej hade några särskilt veka känslor. Hon var en husmor med rätt så stor myndighet och självmedvetenhet. Från mina allra tidigaste barnaår har jag inga direkta hågkomster. Yngste bror Henrik Alfreds födelse den 5 Nov. 1868 minnes jag ej. Han var 4½ år yngre än jag. Däremot minns jag – om än svagt – mitt första kyrkobesök. Jag minnes att jag satt jämte far och mor långt bak i kyrkan, bakom predikstolen. Mycket folk var församlat. Predikanten var säkerligen pastor O. Olsson, den högt uppburne och begåvade församlingsherden. Jag har efteråt tänkt, att det möjligen kunde vara hans avskedspredikan på våren 1869. Hans prästerliga verksamhet omslöt åren 1867-1869.

Bror Johan läste för honom 1867. Det skulle ock tänkas, att det var pastor Nyström, som talade, pastor Olssons efterträdare en kortare tid. Tror dock att det var past. Olsson jag hörde - - Past. Nyström blev aldrig annat än obefordrad prästman, ”konsistorie skjutshäst” hela sitt liv, ehuru han var fil.doktor. –

Drag från min egen och syskonens barndom

En stark inpräglad upplevelse, barndomsupplevelse, som lätt kunnat kosta mig livet, inträffade icke långt därefter. Det var på våren, då jag fyllde sex år – efter vad jag tror mig veta. Plogandgöringen på ”Storöa” förestod. Jag var enträgen på att få följa far och bror dit. Mor var visst ej vidare för, att jag skulle med, men far föreslog att en schal skulle knytas om mig till skydd mot vårkylan. Jag kom alltså med. I det stora diket vid myren på ön sattes pråmen, stor som en liten färja. Vattenståndet var högt det året. – Det var en verklig upplevelse för den lilla pysen at ströva omkring på ön, som för honom var ett ”terra incognita”. Efter en stunds arbete frågade far bror Johan: ”Ser du pojken?”. ”Han var där nere vid sjön nyss” svarade bror. Jag stod nämligen i pråmen med ett långt spö och kallade att jag mette. – Jag minns ej säkert – far hade visst yttrat till bror, att han hört något ljud nerifrån sjön. Det må vara härmed huru som helst. Far sade till bror Johan: ”Skynda dig ner till sjön, så får du se”. Nedkommen till sjön får bror se mig ligga på rygg ute bland vassen. Blott en liten del av kroppen syntes ovanför vattnet, som sköljde sakta över ansiktet. Förhållning av tiden dugde här ej tydligtvis. Jag kunde ju sjunka vilket ögonblick som helst. Hastigt som en tanke slet store bror av sig sina skor och strumpor och det mesta av kläderna och sprang ut i vattnet. Ögonblicket därpå var han framme och fattade tag i sin sjunkande lille bror. Vattnet räckte honom under armarna. Uppkommen på land lade han mig framstupa på stranden. Jag vaknar till medvetande när kroppen under krystningen befriade sig från det indruckna vattnet, som nu stötvis rann ur munnen. Bror Johan, redan nu sin faders högra hand fast blott adertonårig, stod där käck och stolt över att ha räddat bror från en säker död. Schalen bidrog kanske i någon mån att hålla mig uppe. Jag kan dock ej förstå annat, än att Gud i stor nåd och barmhertighet och med outgrundlig faderskärlek bevarade mitt unga liv, ty det var minst sagt förunderligt, att jag kunde flyta på vattnet så länge. Hela historien stod, ja, står för mig som en dröm. – Man har ibland diskuterat drunkningsdöden som en svår eller lätt död. För mitt vidkommande

tror jag säkert, att dödens grepp om mig blivit alldeles smärtfritt – att jag utan några svåra känslor gått in i döden. Jag var, då bror grep mig, så gott som alldeles medvetlös. Jag var dock ej den ende av syskonen, som varit i livsfara. För sådan våda ha vi alla varit mer eller mindre utsatta.

Då bror Johan var helt liten satt moster Maja, mammas yngsta syster, på en stol invid bordet vid södra köksfönstret. Den lilla piltten höll hon om med sin arm, där han satt på bordet. – Plötsligt fattar hon tag i gossen, står upp och går åt sidan av rummet. Knappt var detta skett förrän ett skott smäller. Rutan framför vilken den lille pysen suttit krossas i bitar och kulan träffar dörrposten mitt emot. Reflexionerna göra sig själva. Bror var den gången närmare döden än kanske någonsin.

En grannpojke, Henrik på Väsbyberg, stod söder om ”fegatan” och sköt på en fågel inåt trädgården.

Syster Kristin fick som liten flicka tag i en liten vackert snidad träask, som mormor hade i ett skåp ”uppå”. I asken låg en tämligen stor bit arsenik, mercurium – ”markuljer”, som folk gemenligen benämnde giftet. Hon slickade på biten något i tanke att det var något gott – en sockerbit, en karamell av något slag. ”Jag tror att jag äter upp den?” ”Nej!” – En tanke kom för henne: ”Jag skall fråga mormor”. Då hon framförde sin önskan, blev mormor häpen och förskräckt. ”Bättre mej, fattiga barn”, utbrast hon halft förtvivlad, ”har du ätit av den biten?” ”Nääj”, svarade Kristin troskyldigt ”Ja bar’ slekk på’n”. Det ljusnade till i mormors anletsdrag och hon hämtade sig från sin förskräckelse, men det säger sig själft, att från den stunden blev ”markuljer” biten sorgfälligt gömd.

Då August var sex år inträffade en händelse, som kunnat bli rätt ödesdiger för honom. Vi hade hemma i Väsby vid den tiden en jungfru, piga som det då alltid hette, som bar namnet Johanna och var från Damhugster och som sedan blev gift med en Damhugsterbo, som gick under namnet ”Per i Snår”. Brodern var skomakare och benämndes ”Lid-Per”. – August var mycket väl förtrogen med Johanna och ”följde henne som en not” såsom man plägar säga. Han följde henne alltid, då hon förde korna i vall. Vid ett sådant tillfälle gick han uppåt skogen för att möta henne. Ovanför de betesinhägnade områdena, som kallades

”fall” låg hemskogen, Hag, emedan skogen var inhägnad sedan gammalt. Gärdesgården, som under mina barnår redan var fullständigt förstörd, gick ända till Mobäcken. Det var till detta område den lille pilten kom för att träffa Johanna. Om hon var kvar uppe i Haget eller om hon gått ner till stugan minns jag ej av berättelsen. Alltnog – August fick ej reda på henne. Under sökandet kom han allt längre och längre bort i skogen, bort över Rågfallskullarna, Källkärrsområdena kanske och Röstbergsskogen söderut åt Vinnarsbäcken och söderut igen i de djupa skogarna å Hästbergets östsänka, Östra Hästberg, eller om han kom fram till Hästbergsbackens markområde och därifrån söderut, Vestra Hästberg. Fram till Skärjen kom han i varje fall och såg där stugor, möjligen dem som lågo på fars markområde därstädes. Vid anblicken av sjön och stugorna blev pilten glad. Men denna glädjestämning varade blott några få ögonblick. Var denna sjö hemmets sjö? Var dessa stugor hemmets stuga och grannstugorna i Väsby? Nej, det var en okänd sjö och alldeles okända stugor. I stället för att fortsätta söderut, kanske mot Djupdalen med dess djupa skogar och ojämna terrängförhållanden, skyndade han tillbaka norrut på vägsträck å Hästbergets vestra sida. Den lille vilsegångna pilten var fullt medveten om, att han var på villoväg. Det kändes ängsligt och beklämmande i barnahjärtat. Skulle han aldrig komma hem till far och mor och syskonen, hem till den kära stugan invid hemmets fagra sjö? Hans tankar gingo till honom, som har en hjärtlig omsorg om varje vilselupen människa, stor eller liten. Han talade själv om sedan, att han satte sig på en sten och läste den gamla vackra barnabönen, som mor lärt honom: ”Gud som haver barnen kär etc.” – Skymningen började breda ut sig över de djupa skogsdälderna, då den lille vilsegångna stackaren sprang norrut just förbi Hästbergsstugan. ”Larsa” i Hästberg bodde där och hans hustru ”Kersti”. En dotter – Lina, satt på en stol vid fönstret just som bror skyndade förbi. ”Åh”, utbrast hon förvånad, ”det var en gosse som sprang förbi”. Det var bestämt August i Väsby. Lina hade varit hemma i Väsby och kände barnen där. Hon skyndade ut och fick fatt i den lille flyktingen. Nu började fruntimren i Hästberg förstå den allvarliga historien som den lille pojken var utsatt för, ty vad hade kunnat inträffa, om gossen gått över landsvägen norrut in i de stora skogarna. Lina klädde i hast om sig och nu började den lyckliga vandringen mot hemmet. Att bror Augusts försvinnande väckte stor förskräckelse och ängslan i hemmet är klart. Karlarna i grannstugorna uppbadades att söka den vilsekomne. Det dröjde till långt inpå kvällen innan Lina Larsson hann fram

med den förkomne gossen. Den unga flickan blev mer än välkommen med det dyrbara byte hon infångat. Nu blev det stor glädje i hemmet. Far blev djupt rörd som han ofta blev, vid mer märkliga upplevelser och mors ögon skimrade av glädjetårar. – Bror Augusts barndomsupplevelse gick ej honom spårlöst förbi. Många år efter händelsen i fråga fylldes hans ögon av tårar, när mor för någon främmande skildrade händelseförloppet. Stundom smög han sig sakta ut ur stugan, när saken fördes på tal.

Så blevo då mitt och mina äldre syskons liv från en mer eller mindre överhängande dödsfara – sparade till ett långt livs verksamhet. - - För **bror Johans vidkommande** till arvtagare till fädernesgården, till den betrodde kommunal mannen, kyrkomannen, sockenjuristen och allmänne rådgivaren, till den världsligt som andligt väl förfarne mannen – socknens allt i allom rent av. - -

För syster Kristin till husmoder och maka i ett större lantmannahem men också till ett liv i svåra prövningar av flera slag. Säkerligen var hennes livsuppgift ej riktigt i stil med hennes naturliga begåvning och rätt så rika ideella läggning. Men hon tog den livsuppgift som blev hennes med kristligt tålamod och sina prövningar och lidanden bar hon som en hjältinna. Jag har mer än en gång grubblat över min kära systers lidandes problem. Lösningen har jag icke funnit. Men en gång, det vet jag, skall alla dunkla gåtor lösas och – ”Skickelsen som dunkel var skall bliva klar när tidens förlåt remnat har”.

Bror August blev sparad till en livsuppgift väsentligt olika med syskonens. Ensam i livet blev hans kallelse ”den tjänande broderns”. En arbetets hjälte sen tidiga år gav han sitt fäderneshem ett kraftigt ekonomiskt stöd genom sin arbetsintensitet. Min hänsövne bror Johan och hans maka hade stor anledning att uppskatta hans kraftiga arbetsinsats. Denna uppskattning förvärvade han ock sig i vår hänsövne svåger och systers hem om än i mera begränsad grad. Under den allra sista tiden har han – vad Torsbyhemmet beträffar – rent av utfört samaritens barmhertighetsgärning i självförsakande uppoffring.

Och **vad mig själv** angår bevarades mitt liv till en mer än 40-årig läraregärning – uppehållen endast av Guds godhets, tålsamhets och långmodighets rikedom.

Bror Alfreds korta levnadsaga. Det mest gripande inslaget i mina barndomsupplevelser – och knappast mindre i mina syskons – var bror Alfreds korta men vackra och strålande levnadssaga. Det allmänna omdömet han fick av far och mor var, att han var ett ovanligt snällt barn. Och det omdömet gävo de honom ej endast efter hans död

utan också – och det inte mindre – under hans levnad. Och syskonen – de älskade honom nästan lika mycket som far och mor, vilket visar sig bl.a. därigenom att många flyktade årtionden ej kunnat utplåna hans soliga minne. Hans närmast i ålder stående, ännu levande broder fast nu en gammal gråhårsman, blir vek om hjärtat för varje gång bror Alfreds ljusa bild framträder för hans inre syn ur minnenas värld och tårar komma ofrivilligt i ögonen. Bror Alfred var född den 5 Nov 1868 och dog i Okt. 1871, någon vecka före hans tredje födelsedag. Syster Kristin hade i minnet bevarat rätt många små drag från den korta tid vi hade glädjen att äga honom bland oss. Dessa små ljusa minnesdrag utformade hon till en liten biografi, som hon för många år sedan sände till Ev. Fosterl. Stiftelsens barntidning, Barnens Vän. Jag antar även, att hon skrivit om lille bror i de anteckningar hon gjort ur sitt livs historia och som Kyrkoherden dr Malmeström haft till låns. Jag kan icke heller neka mig nöjet, att ur mitt minne återgiva några av dessa små drag ur brors levnad, emedan de på det djupaste berört mig själv. Alfred var, som man brukar säga, mycket utvecklad för sina år för att nu inte säga ovanligt utvecklad. Han talade mycket tidigt och förvånansvärt rent, särskilt mot slutet av sin levnad, läste upp sångverser och sjöng. Han hade ock en för sin ålder mindre vanlig förstånds och uppfattningsförmåga och var pigg och livlig. – En dag hade jag gjort något tokigt i hemmet och mor närmade sig hotfullt för en eventuell luggning, något som jag alltid fruktade under mina uppväxtår, ty jag var betydligt håröm. Alfred skyndade då till min undsättning, slog sina armar om min hals och såg bedjande upp på mor i det han sade: ”Mamma, rör inte Gustaf! Gustaf är snäll”. – Åskmolnet drog bort. - - - En gång satt han på golvet hemma i köket och roade sig med stickor, som han lade i olika ställningar. Så lade han stickorna så, att de bildade ett kors, varefter han satt en stund och tankfullt betraktade det. ”Vad gör du där, Alfred?” frågade mormor ”Jag gör ett kors”, sade han, ”ett sådant som de hängde Jesus på. Va’de inte elaka då, mormor?” återtog han. ”Jo, det va’de” sade mormor stilla.

En lördags eller söndags afton, tror jag det var, klädde Kristin om sig för att gå ut och hälsa på några kamrater, om jag minns rätt. Det var icke långt efter hennes konfirmation. Då hon var färdig att gå sade Alfred till henne: ”Vart skall du gå?”. Omedelbart därefter sade han: ”Tag Jesus med dig, Kristin!”. Kanhända stannade syster Kristin hemma. Det vet jag ej säkert, men det vet jag, att orden gjorde ett djupt intryck på henne. - - -

En dag höll far på med skoarbete uppe i Källarboden, vilken som namnet anger, låg över källaren uppe på backen ovanför stugan. Far hade mycket bråttom. Så kom lillgossen knallande uppför backen. Icke riktigt utan möda kravlade han sig över tröskeln, som var ovanligt hög. Väl inkommen i rummet säger han till far: ”Jag skulle hit och klappa pappa”. Han var den enda av syskonen som benämnde far med detta namn. ”Jag har inte tid med det nu” sade far avböjande, ty han hade mycket bråttom – annars hade han ett varmt hjärta och ett tillmötesgående sätt mot sina barn. Gossen stod stilla en stund – så kravlade han sig åter över den höga tröskeln ut igen och sade stilla ”Jag har nock klappat pappa”. Så skyndade han åter utför backen mot stugan. Men liksom gripen av en aning att tillfällena till kärlekens övning kunde bli få samt inte minst av oginheten mot gossen gjorde, att far kastade ifrån sig skon, sprang ut och skyndade ned för backen efter gossen. Så tog han honom på sin arm och bar honom ned till stugan. Nu slog han sina mjuka barnaarmar omkring fars hals. Och nu – nu fick han klappa pappa så mycket han ville. Men ”dagen skulle lyktas innan aftonen kom”. I okt. 1871 angreps vår käre lille bror av en svår sjukdom.

Det var en barnsång som han gärna ville höra. När han hörde att ”Anna på Berg” kom, strålade han upp. ”Då sjunger hon för mig: Jesu späda lamm jag är ” etc. Alfred tyckte mycket om Anna, emedan hon ofta och gärna sysselsatte sig med honom och sjöng för honom. Då någon, någon dag senare, då sjukdomen nått sin höjdpunkt, tillviskade honom begynnelseorden i hans älsklingsång: ”Jesu späda lamm jag är” tillade han med stor ansträngning ”och han är min herde kär”. Anna var kvar hemma hos honom. Då det syntes lida mot slutet, sade man till honom – jag minns icke vem – möjligen mor – ”Ska du ifrån oss Alfred?” bejakade han detta. Han skulle gå till barnavännen, ty sade han, ”Han gör mig så grann”. Det blev nu klart för oss alla att vi skulle förlora honom, och smärtan och sorgen tog ut sin rätt. Jag minns att bror August och jag sutto ute på förstubänken och storgräto. Det var strypsjuka lille bror dog av. De kippande strupljuden hördes ända ut på gården. De blevo således sanning de ord, som grannmororna yttrade till mamma: ”Den där gossen får du inte behålla”. Folkskollärare Kjellin höll ett gripande tal över det ”älskliga barnet” (på övre kammaren hemma) då stoffet fördes bort från hemmet. Den sista viloplatsen reddes nära kyrkoväggen, ungefär mitt för sydvestra kyrkofönstret. Ett litet vitt träkors påminde länge om stället, dit föräldrar och syskon med saknadens

smärta sökte sig. Efterlämnade kläder och andra hans tillhörigheter voro länge smärtsamma erinringar om ett vackert förflutet. Så ock den lilla spiken vid dörrposten på vilken han alltid upphängde sina kläder och så skorna på golvet därunder. Vidare ett märke i det underbord, som sköts in mellan bordsbenen på det stora köksbord, som stod vid södra fönstret. Alfred sprang en gång hastigt över köksgolvet, föll så omkull och ”slog” munnen mot underbordets kant. Stöten var så kraftig att två framtänder i överkäken föllo ned på golvet. Ett litet rundat märke stod kvar å bordskanten så länge jag minnes. Bror Alfreds minne, så älskligt och rent i sig själft, var rent av ett skydd mot dåligt tänkande och talande. Sådant kunde inte tänkas stå tillsammans med hågkomsten av honom. – I Kyrkoherde Fr. Hammarstens Dagliga betraktelser har jag mött en utsaga, som varje gång jag läst den, framkallat lille bror Alfreds älskliga bild. Utsagan i fråga må vara varken tankedjup eller eljest märklig. – Den lyder så: ”När ditt livs farkost kastar ankar på evighetens kust, skall då någon som du älskat möta dig. Skall t.ex. ett strålande barnansikte le mot dig och hälsa dig välkommen till fridens boningar”.

Mormor. Ett personligt om ock svagt minne från denna tid har jag även i hågkomsten av mormor. Hon dog 1872 (Stina Jonsd. avled 25/9 1872 67 år och 5 mån – Ur Sunnemo dödsbok enl. uppgift av pastor Harwing – född alltså 1805). Mormors namn var Stina Jonsdotter. Hon var från Åsen, Skogvaktaråsen, i Prästbols by, N:a Råda. Det sägs att hon efter sitt giftermål med Hemmansegaren Olof Persson så längtade efter det gamla hemmet i Prästbol, att ”alla fåglar som flögo norrut syntes henne lyckliga”. Väsby är väl ändå en smula vackrare än Prästbol! Jag har dock ej hört någon antydning om att äktenskapet skulle vara olyckligt. Morfar, Olof Persson, dog i jämförelsevis unga år – ungefär i femtio-årsåldern. Mormor var en resolut och bestämd kvinna, som visste vad hon ville. Hon var säkert rätt begåvad. Hon var väl förtrogen med sin bönbok och sin psalmbok. Så liten jag var hade jag en gång ett litet allvarligt intermezzo med mormor. Jag hade väl varit besvärlig eller bråkig på någon sätt i kammaren på nedre botten d.v.s. den nuvarande kammaren var då kök egentligen. Nuvarande köket hemma i Väsby kallade vi stuga, och var försedd med öppen spis. En s.k. långspis fanns i den nuvarande kammaren. Det utseende och skick som rummen nu ägo fingo de år 1879, då ny mur uppfördes. Men för att återgå till den sorglustiga händelsen. Jag befanns i kammaren som

sagt. Ofoget övades väl antagligen där. Mormor tillgrep ett i gamla tider bland allmogen brukligt bestraffningssätt, att skrämma barnen till tystnad och stillhet. Hon hängde ett lakan över huvudet, öppnade dörren och steg in. Jag har egentligen aldrig varit så värst modig någonsin, men i farans stund grep jag instinktivt en skaftkäpp och gav ”busen” ett slag över huvudet så att den jämrande drog sig tillbaka, dit varifrån den kom. Visserligen var den lille pojken tillvägagångssätt litet brutalt, men det kunde ju på sätt och vis vara ett rättvist straff för ett lika brutalt och dumt tilltag.

Två höstkvällar mm. Ett par höstbilder stå livligt för mitt minne sedan dessa tidiga barnaår. Hösten, särskilt senhösten, hade på landsbygden, och ha väl kanske än, något farofyllt skrämmande över sig. Karlarna voro i regel borta i skogen på kolning och kvinnorna och barnen sutto inom lyckta dörrar de mörka höstkvällarna. Det saknades inte då, lika lite som nu, luffare, som ströko bygderna omkring. Kort efter bror Alfreds begravning, senhösten 1871, kom sent på kvällen en i hög grad kuslig figur, mycket stor och kraftigt byggd, stygg uppsyn och med ett långt misspydande ärr på ena kinden. Så presenteras han den ankomne landsvägsriddaren. Till en början var han rätt stilla, sedan han kort och nödortfigt anhållit om logi för natten, men vad det led på kvällen blev han en smula orolig. Hans blick blev mera dyster och dolsk. – Han sade bl.a. att han nere på landsvägen sett ”den onde”, som körde baklänges med svarta hästar. Det va’ han, sade han ”ty jag såg honom i fängelset”. Av allt att döma hade han varit en förbrytare. Framemot läggdags begärde han att få lägga sig ovanpå kökssoffan med något under huvudet. Rätt som det var steg han upp och såg sig oroligt och misstänksamt omkring. Den gamla muren i Väsby var mycket stor, men i kökets västra del lämnade den rum för en från golv till tak gående fotsbred öppning. Denna öppning brukade vi pojkar lägga eller uppmura full med ved under vinteraftnarna. Den stod nu mörk och tom. Han gick fram och såg in i den med en viss oro. Vi voro allesammans vakna inne i köket. Så gick han fram till soffan och lade kuddarna på den andra ändan. Frampå natten for han upp från soffan och utropade: ”Va’ har jag kommit i för ett hus! Det sitter en vit människa på en stol på golvet”. Är någon död här? Det upplystes då att det var ett litet barn som dött. Han blev då stilla och lade sig till vila. Efter att ha legat någon timme till in på småtimmarna kom han upp igen. Nu ville han ha någon med sig ut. Johan stod då upp

och klädde sig nödtorftigt. Då bror stod färdig att öppna den gamla tunga ytterdörren blev det ett uppehåll: ”Öppna icke så hastigt, det kunde bli en trollsmäll så vi sjönke ner i avgrunden”. Johan gick då in och tände lyktan och kom med den. När mannen sedan kom in och lade sig insomnade han gott och tungt. Nu först finge vi alla ro. Jag erinrar mig hur häpen jag var, där jag låg inom far och mor i den stora kökssängen. Jag var en smula orolig för store bror, då han följde den stora stygga karlen ut, men Johan var den stadgade modige mannen ehuru bara 19 år. Den kuslige nattgästen avlägsnade sig snart då morgonen grydde - rätt stilla och tyst. Hur skulle det ha gått för oss hemma om ej far och bror varit hemma och tillstädes. Så slutade det första höstäventyret.

Den andra kvällsinkvarteringen inträffade ännu senare på året., i slutet av Nov. eller början av Dec. för så vitt det ej var påföljande år. Detta vandrarebesök var av långt mera sorglustig natur. – Fram på kvällen knackade det på ytterdörren. Mor gick ut för att öppna. Det kunde ju tänkas, att det var någon av grannarna. – Då mor fick se att det var en främling skyndade hon sig ”dit ner”, där karlarna voro hemma och vars hjälp hon kunde påkalla, ifall det skulle behövas. Hon var tydligtvis uppskrämd genom det föregående besöket. – Den främmande, en medelålders man, spatserade raskt och ledigt fram i köket och frågade artigt: ”Är det här Lars Eriksson bor?” Frågan bejakades. Det var tydligt, att man i södra gården visat främlingen till vårt hem, där man rätt ofta lånade kringvandrande hus. Mormor mumlade tyst till Kristin: ”Nu sprang hon (mor) ditner när hon släppt in honom”. Mannen frågade hövligt om det vore möjligt att få logis. Mormors svar blev en smula negativt – det kunde ha sina sidor att vara ute sent. Svaret togs av främlingen rent av som ett ”välkommen”. – Småningom kom mor tillbaka. Främlingen underhöll sig lätt och ledigt med husets folk. Det blev nu klart och tydligt för alla, att denna landsvägsriddare var av en helt annan typ än den första. Samtalet rörde sig bl.a. om ideella ting och företeelser. Pastorn, fil. dr. Nyströms namn kom att nämnas. ”Åh”, utbrast han då. ”Honom känner jag mycket väl, vi ha varit studiekamrater”. Under samtalet citerade han ett uttryck i ”Dödens Ängel”, om jag minns rätt. Detta väckte Kristins intresse och hon talade om att hon tyckte mycket om Wallins skaldskap. Jag tror visst, att hon t.o.m. läste några verser ur den kända dikten. Detta uppväckte en formlig förtjusning hos den gåtfulle mannen. Han var mycket förvånad över att en sådan ideell

läggning fanns i ett lanthem. Naturligtvis ock över det poetiska intresse som husets unga dotter visade. Det artiga, lediga och belevade sätt han visade stämde mina kvinnliga anförvanter till förmån för honom. Efteråt yttrade de, att de i vissa avseenden funno något virrigt och överspönt hos honom. Han satt och skrev på kvällen, om jag minns rätt och fortsatte dagen därpå med detsamma så fort han kom upp. I en väska hade han skrivtyg. Och fruntimren som alltid ha ögonen med sig upptäckte därjämte fina skjortor. Man började att alltmer styrkas i den föreställningen att mannen haft en vårdad uppfostran. Kanske han t.o.m. uppvuxit i ett fint hem. Han sade sig heta Ankpetär efter Angpetär, om vi förstodo namnet rätt – hur det än skulle stavas (möjl. franskt). Det är att antaga, att en eller flera strängar brustit i hans livs strängospel av en eller annan anledning – kanske flera. Handstilen var ”driven”, som man säger, och pennan fördes av en fin hand, som omöjlig kunde tillhöra en arbetare. Skrivelserna voro säkerligen dikter eller diktförsök. Han egnade t.o.m. några verser åt syster Kristin. – Så länge var allt gott och väl och främlingen betraktades välvilligt av alla i hemmet. Men populariteten försvann som en såpbubbla av en till synes ej så svårartad anledning. Den flitige skribenten tog sig en stunds ledighet och började skoja med syster Kristin. Hon stod vid varparna – det skulle vävas. Så närmade han sig skämtsamt och söka fatta i henne. Hon sprang runt varparna och Ankpetär efter. Men nu var all förut visad hänsyn och förståelse totalt tillspillogiven och mormor tog obönhörligt till offensiven. Den anfallne svarade lugnt: ”Kära Ni, jag har ju ej gjort något illa. Jag ville ju blott skämta med flickan”. Det började nu lida långt fram på den andra dagens afton. Mormor, som genom den föregående skärmytslingen kommit på stridshumör, förklarade för främlingen, att han borde söka sig annat logis – packa sina saker och ge sig av. Han svarade hövligt men undvikande, men det hjälpte ej. Den inneboende blev oåterkalleligen uppsagd samt hotades med att påkalla karlarna i grannstugan. ”Jag får då lägga mig ute i drivan mitt för edra ögon”, utbrast han buttert, men fogade sig för övrigt i det oundvikliga. Man sade honom att möjligheter till logis fanns i grannstugan och om icke, låg den stora byn Lid – en 20 minuters väg. Om jag ej misstinner mig fick han stanna hos farbror och faster. Innan han gick klädde han om sig. Bror August och någon annan pojke därjämte påstodo, att han tog på sig sju skjortor. Misstag troligen. Några stycken tog han nog säkert på sig till skydd mot kylan. Från Lid,

där han också övernattade, visade han ett stort intresse för yngre individer av det kvinnliga släktet. Den avbasning han fick av mormor var därför inte så helt obehövlig.

Mina föräldrar

Då jag tänker på far och mor känner jag mig manad att fullt instämna i Geijers: Jag tackar Gud för de bästa föräldrar. Att vi syskon ej blevo bättre människor (än vi i själva verket blevo) är icke våra föräldrars skuld.

Far var född d. 29 april 1818 i granngården till sitt blivande hem. Han var den tredje i ordningen av inalles sex bröder. Far lärde sig som ung tvenne närstående yrken: skomakeri och sadelmakeri. I förbigående må anmärkas, att han också såsom ung deltog i byggnadsarbete. Om det var före eller efter yrkeslärdomen, kan jag ej säga. Bygget var i Karlstad på Herrhagen. Vid detta byggarbete var han en gång nära att ljuta döden, eller i bästa fall bliva krympling för livet. Man arbetade på taket, då far kom i glidning nedåt, ett litet stycke ovanför takkanten så fick han tag i – jag tror att det var en s.k. ”doveling”. Nere på marken lågo stockar och stenar runt huset. En mild försyn vakade även den gången över ett människoliv. – Far var en synnerligen händig och alltigenom praktiskt inställd människa. Knappt någonting i mera allmän praktisk väg var omöjligt för honom. Han smidde, snickrade, sydde m.m. Var också väl förtrogen och kunnig i allt som hörde till en bondes verksamhet i skog och mark, på åker och äng. Vid sidan av allt göromål förfärdigade han välgjorda och starka skodon åt de sina. Detta skomakeri varade så länge han levde.

Under kolningstiden i skogen på höstarna gjorde han träskedar, slevar och leksaker. Jag erinrar mig, huru jag väntade på leksakerna och huru glad jag blev, då dessa små präktiga och välgjorda föremål kommo i min ägo. Vad träskedarna angår, så får jag säga, att de voro mycket välformade och ändamålsenliga. Utom vanliga träskedar gjorde han ock några, som man skulle kunna kalla paradskeदार, som vid skaffbladet hade ett vackert snidat fasthängande hjärta eller medaljong. En gång minns jag att han gjorde i största hast en fin kabinkupa för att infånga en bisvärm, som slagit sig ner i en buske i dalen nedanför farbrors stuga. – Far och mor voro ivriga kyrkobesökare och togo då sina barn med. Det är ett vackert barndomsminne som härvid föresvävar mig. Minnet av färderna till kyrkan över Lidsjön i den vackra sommarmorgonen. Över sjöns glittrande vattenspegel kommo

då pråmarna från de olika hemmen ”därner”, Ol Jönsa, Per Persa, Ol-Licka (?) och från vårt hem. Om farkosterna från de olika hemmen kommo tät i följe sade man, att det betydde dödsfall. Det var en vacker pittoresk syn att se denna flottilj komma strävande framåt med roddarne i skjortärmarna. Kommen till kyrkan gick Väsbyborna liksom Lidsborna i norra ingången – nykyrkan, som den nu borttagna delen kallades. Folket från Lids och Norrgårdarna sutto i denna del av kyrkan. Varje by eller gård hade sina bestämda platser. Väsbyfolket hade sin plats der bakom den dåvarande predikstolen. I vestra ingången gingo vi aldrig in. Jag kände som om jag beträdde en främmande plats då jag sedermera kunde gå in i kyrkan där. Manfolket sutto ensamma i de bänkar, som lågo till höger om ingången. Kvinnorna sutto likaledes ensamma i vänsterbänkarna. I regel samlades rätt mycket folk till kyrkan, men så var ock predikanten Kom. A.F.Holmqvist en förkunnare av Guds nåde. – Då jag kom i småskolan, ja redan förut, följde jag far till kyrkan. Var det mycket folk kunde jag tvingas att hålla i fars långa rockskört för att ej bli skild ifrån honom. Efter hemkomsten från kyrkan, sedan middagen var överstökad, läste far alltid något i någon postilla, bl.andra en som vi kallade Ekmanssons efter författaren. Far hade i unga år, måhända vid konfirmationstiden fått en årgång redigerad av L.P. Gagner. Far läste sällan eller aldrig i dessa häften. Jag tror ock, att de innehöllo tämligen mager andlig kost. Johan Arndts ”Sanna Kristendom”, denna andaktsbok med andlig must och märg, blev snart den allena lästa postillan, med fullständigt utträngande av Ekmansson. Detta blev i synnerhet fallet då mina bägge äldsta syskon blevo gripna av den andliga väckelserörelsen, som gick fram över Sunnemo och Rådabygden på 1870-talet – närmare bestämt 1877. Ekmanssonska förkunnelsen med sina gamla fraser och dygdeläror från gången tid smakade som ljumt vatten. Far var alltid söndagsläsaren. Vi syskon fingo dock rätt ofta alternera med far. Mor uppehöll för det mesta vardagsandakten. - -

Far var vad man kallar en balanserad man; svordom kunde ej bli tal om och andra s.k. överord av något slag hördes aldrig från hans läppar, men han var långt ifrån trumpen. Han hade tvärtom ett öppet och glatt sinne och var måttfull i alla sina levnadsvanor. Jag såg aldrig far förtära sprithaltiga drycker. Sådana funnos ej i vårt hus till förtäring. Redbar och hjälpsam och mycket finkänslig hade han mycket svårt för att utkräva en fordran. Gjorde han något arbete åt någon var han mycket rädd för att begära för mycket.

Hellre gjorde han förlust, än han skulle begära för mycket. En annan god egenskap hos far var att han tänkte ringa om sig själv och han var ödmjuk inför sin Gud. Han kände sig som en arm syndare. Vid en bönestund å Lids skolhus minnes jag, att han efter predikans slut stod upp och begärde förbön. Han bad oss barn leva så, att vi icke skulle förspilla vår himmelska arvedel. Kärleksfull var han mot sina barn – icke minst mot bror Johan. – Då jag en gång reste hem från Karlstad under den tid jag var seminarist mötte han mig med häst vid Elfsbacka. Det var på ett ställe där vägarna dela sig söder om Stenåsen. Jag kom från Molkom och gick till fots gamla vägen över de s.k. Acksjöbackarna. Far stod där vid vägskalet och hälsade rörd sin yngste son. Erinrar mig också att han, då jag på morgnarna gick till min skola, brukade uttala ett ”Gud välsigne dig!” I ungdomlig obetänksamhet egde jag ej makt att besinna vad det innebar att gå under en fars välsignelse. Nu förstår jag det. Då man äger sina egna kära föräldrar i livet förstår man som oftast ej på långt när vilken fond av oskattbara värden man äger i dem och vad de äro för oss. - - O, gode kärleksfulle far – Välsignat vare ditt minne. Far gick bort den 1 Juli 1887.

Mor var i mångt och mycket en motsats till far. Hon var övervägande intellektuellt begåvad. Livlig och starkt mottaglig för intryck döljde hon inte sina sympatier och antipatier. Detta gjorde hon visserligen inte på ett ohyfsat och ogrannlaga sätt – men ändå. Men om hennes temperamentsläggning stundom spelade henne ett spratt, försvarade hon aldrig en orätt eller en överilning. Hon dömde sig själv och for efter ”sanning i hjärtegrunden”. All dubbelhet i såväl andligt som världsligt avseende avskydde hon. Hon sökte som far att vara ärlig i allt – inför Gud och inför människor. Jag hörde henne inför Gud bekänna sina synder, sina svagheter och tillkortakommanden, men jag hörde henne ock bedja till Gud om nåd till det hon innerst inne ville vara. Såsom förut blivit anmärkt var mor huspräst framför allt på vardagarna. Men hon läste ock mycket på söndagarna, mest efter fars död. Hon överlevde honom i nio år. Hon läste med nöje K. Geroks Evangelii predikningar, goda och vackra till innehåll och form. Förf. var tysk framstående andlig skald. En annan andaktsbok som jag anskaffade var ”Vittnesbörd om en gemensam tro, en års predikan av framst. svenska, norska, danska och finska prästmän”. Även denna predikosaml. tyckte hon mycket om. Först efter mors död anskaffade jag ytterligare den då nyutkomna predikosamlingen ”Sådd och skörd”, 3 årig

av Khe Hammarsten. Enastående rent av i gedigenhet är denna samling. Den bok som mor allrämest läste i hemmet var Rosenii Dagbetraktelser. Jag vaknade mången morgon vid mors läsning ur denna bok. För husfolket var det en andlig näring som dugde. Mor brukade ock läsa emellanåt ur bönböcker, dock mest dikter och sånger, ty dessa böcker innehöllo sådana. Jag minns namnet på ett par av dem: ”Andelig Duvoröst –”Duvrösta” gemenligen kallad och ”Brinnande böneoffer”. Jag kommer ihåg några strofer ur en sång, som vi tyckte var lustig:

Lyft ögonen opp

Du somnande domnande drömmande kropp etc.

Författare till ”Brinnande böneoffer” – så vitt jag minnes rätt – var en präst som hette Haquin Eneroth. Han var i början en helt världslig präst, som tillät sig lite av varje. Vid ett tillfälle var han ute som söndagsjägare berättar han i företalet till boken. Han kom då att vara litet oförsiktig med geväret så att skottet brann av och träffade honom med den påföljd, att den unge prästen blev, så vitt jag erinrar mig rätt, förvandlad till en sjukling för hela sitt återstående liv. Denna olyckshändelse medförde en radikal förändring i hans livsinställning. Han författade den ovannämnda boken och diktade en gripande sång eller dikt om händelseförloppet. Mor brukade läsa detta poem. En s.k. pingstvän från Falun uppläste denna dikt till min glada överraskning efter en predikan i Viljambols missionshus. Det ljud som ett eko från barndomstiden.

– Om mor kunde läsa bra? Jo, det vill jag lova! Jag tror knappt att jag haft något skolbarn (d.v.s. under skolåren) som läst så korrekt och uttrycksfullt som mor. Hon kunde utantill många sånger, framför allt psalmer. Jag roade mig en gång att fråga henne huru t.ex. psalmen i det och det psalmnumret började eller vilket psalmnummer ”På dig jag hoppas Herre kär?” o.s.v. o.s.v. Hon redde sig synnerligt gott. Hon kunde ock, särskilt när hon var på sitt solskenskyne, uppläsa folkvisor ur Sveriges sagohävder. Jag kommer ihåg en tirad ur dessa visor – ”Per Tyrssons döttrar i Vänge, Kaller var deras skog Och modern fru Karin i Stränge. Ren skogen lövas.” eller hur det nu var. Mor var rätt mycket insatt i Fritiofs Saga och läste verser ur den. Jag har ett vackert poem om Gustaf Vasa i Dalarne, vilket poem jag skrev upp efter mors diktamen. Författare vet jag icke. Mor var alltid strängt konsekvent i sin uppfattning om god eller dålig litteratur. Vi hade hemma i Väsby under de senare åren av gumman mors levnadsdagar, ja, längre tillbaka en tidning

som hette Triumf. På tidningens sista sida – baksidan om man så vill – fanns kortare kristliga berättelser, sånger, sentenser och korta bitar av uppbygglig art. När mor fick fatt på tidningen vände hon den genast med sista sidan upp. Vi brukade skämtsamt fråga: ”Mamma, har Ni läst Triumf?”. ”Ja”, svarade hon kort och gott. ”Ja, men Ni har inte läst det som står på första, andra och tredje sidan”. ”Sådant där rabbel är väl ingenting att läsa”, menade mor. – Ja, allt som allt – det gamla bondehemmet i Norra Väsby präglades av en ideell inställning. Väl kunde ofullkomligheter, brister och missgrepp vidlåda det gamla fädernehemmet såsom varje annat hem i denna bristfulla värld, men det var så att säga hög och ren luft inom dess väggar. Det är så mycket som vittnar därom. – Det kändes verkligt lyftande en vinterkväll med strålände stjärnprakt när mor vid aftonandakten med ren, uttrycksfull och gripen röst läste: ”Nu haver dagen ända, Och stjärnor börja tända, sitt dejeliga ljus. O Gud låt mig ock komma, dit alla själar fromma, så skiner i Din himmels hus. – Eller om hon en klar månskensnatt läste: Jag i tysta skuggors timmar etc. Läs hela denna psalm nummer 437 i vår Svenska psalmbok!

En vanlig vardagskväll under mina barnaår kunde te sig ganska idyllisk. I det stora rummet på den öppna spisen flammade en härlig brasa ständigt underhållen av präktig törved. Far slöjdade i ett hörn invid spisel. Mor spann ull eller lin på sin spinnrock. Syster Kristin stickade strumpor. Bror Johan underhöll hela sällskapet med högläsning – någon intressant berättelse eller skildring ur en bok eller tidning, under det att bror August och jag gjorde ingenting – blott hörde på.

Söndagarna syntes mig mycket stämningsfulla. Redan lördagsaftonen hade något vackert över sig, tyckte jag. Ett exempel må anföras. Det var en lördagsafton frampå sommaren. Far var ute på fältet och arbetade. Plötsligt ljödo kyrkklockans malmtungor ut över Sunnemobygden. Vid helgmålsringningens första toner lyfte far vördsamt på mössan. En vacker sed, skulle man kunna säga. På lördags e.m. gjorde man undan åtskilliga arbeten för söndagens värdiga firande – potatisskalning m.m m.m. Vid midsommarstid, d.v.s. söndagarna närmast denna helg, skickade mor ut att ”repa” asplöv, som skulle strös på golvet. Midsommarafton sattes (under min barndom) en björklövruska i den stora öppna spisel i ”stugan” – nuvarande köket i Väsby – för att nu inte tala om andra plaseringar exempelvis ”förstuvisten”, där försvarligt med lövruskor hopades. Vid andra helger eller söndagars inträdande skickades vi ut på lördagsaftonen

för att ”repa” enris på buskarna för att därmed beströ golvet söndagsmorgonen. Maträtterna voro ju ock bättre och rikligare på söndagarna än på vardagarna. Risgrynsvälling blev morgonrätten söndag efter söndag år efter år. Och denna traditionella sed fortlevde alltsedan även under min brors och svägerskas tid.

Mina föräldrars äktenskap räckte i 39 år. De blevo sammanvigda 1848 på hösten av dåv. komministern i Sunnemo Håkan Billman. – Mor var då blott 19 år gammal. Hon berättade för mig en gång efter fars död, att hennes unga håg lekte åt annat håll. Hennes ögon fylldes av tårar, då hon utbrast: ”Lars var en så god make att jag icke kunnat finna någon bättre.” Och hon tillade under rörelse ”Jag var inte värd att få en så god make”. –

Mor plågades under årtal av gikt, vilket ju hade ett nedtryckande inflytande. Mot de sista levnadsåren förvärrades det onda och andra åkommor stötte till. Hon sökte dock eftersäga och efterleva psalmistens ord: ”Likväl bliver jag städse vid dig. Du håller mig med din högra hand”. Mor gick ur tiden d. 9 maj 1896 – nio år efter fars död och dagen efter min födelsedag d. 8 maj. Hon lyckönskade mig för sista gången och uttryckte sin glädje över att jag blivit ihågkommen av skolbarn och vänner, men på samma gång förklarade hon, att hon ej hade mycket att beställa med jordiska ting. Hon uttalade sin längtan efter det land, dit nöd och förgängelse ej nå. På sin dödsdag reste hon sig upp i sängen och sökte sjunga på en sång: ”Jag skall se och skåda Jesus – snart, ack snart etc” Snart stannade ock i döden det modershjärta, under vilket hon en gång burit mig. ”Saliga äro de som hava hemlängtan, de skola komma hem”, säger Jung-Stilling. Välsignat vare även ditt minne, hänsovna moder!

Farfar, Erik Persson (avled 8 okt. 1868 87 år, 11 mån 6 dag av ålderdomssvagheter – född alltså 1780), minns jag mycket svagt. Jag kommer ihåg honom som en vördnadsfull patriark med tjocka silvervita lockar vid öronen. Han bodde i grannstugan hos sin äldste son, farbror Per. Det sades att faster Maja var stridig mot honom, vilket jag ej förundrar mig över, ty hon var ansedd såsom en besk kvinna. Exempel härpå saknas ej heller, men mot mig var hon synnerligen snäll, jag var ju ock hennes gudson. Farfar blev 88 år gammal. Kort före sin död gick han till Bogerud för att hälsa på sin son Håkan Eriksson. Far följde honom till vägs. Jag vet icke om han följde honom ända fram, jag tror det knappast, för farfar ansågs vara och var väl också mycket kry för sin höga ålder. Det var

ju en kraftprestation av en man, som var nära 90 år att promenera bra över en mil. Den promenaden blev emellertid farfars sista ty han insjuknade och dog hos sin son Håkan och hans rara hustru, faster Katarina. Åldringen kom i goda händer till det sista. Farmor hette Ingrid, hon dog långt före sin make. Vid hennes jordefärd bars hon av sina sex söner, något som ej händer vid varje begravning.

Farbröderna. Far hade fem bröder och en syster. Bröderna föddes i följande åldersgruppering: Per Eriksson, Olof Eriksson, Lars Eriksson, Håkan Eriksson, Erik Eriksson och Jonas Eriksson-Sundberg samt system Anna Sundström f. Eriksson. Hon var bland de äldre syskonen, troligen mellan farbror Per och farbror Olof.

Farbror Per Eriksson, vår grannfarbror, var en ovanligt lugn och stilla natur. Han var en intelligent och en icke så litet beläst allmogeman, men besatt på långt när ej fars händighet och praktiska inställning. På kommunala frågor däremot hade han en klar och praktisk blick. Hans ord gingo rakt på sak utan allt svammel. Då han på en stämman bemötte en motståndare brukade han, berättas det, säga ”Ja, oaktat dä visserligen dä”- Med nöje erinrar jag mig de små pratstunderna hos farbror ”därner”. Medan vi unga sutto framför brasan i köksspiseln berättade han för oss om Karl XII och hans bussar, om August den starke av Polen-Sachsen och mycket, mycket annat historiskt. Han berättade ock om vilddjuren i skogen – om björnar, vargar, lodjur samt om människor som mött dem och hade upplevelser att förtälja. Det var spännande ögonblick för de unga lyssnarna. Spökhistorier talade farbror aldrig om – dem fingo vi till livs från annat håll. På tal om vilddjur var farbror som ung gosse uppe i Kalvfall, inhägnaden ovan om vår sommarladugård. Han fick då se såsom han då trodde, elva stora gråhåriga hundar med långa hängande svansar hoppa över gärdesgården på Lillberget. Det var tydligen vargar, som var så närgångna. Pilten blev rädd och sprang det fortaste han kunde ner till gården. Björnarna voro också närgångna. Såsom förut är påpekat, var hemskogen, hagen, för lång tid tillbaka inhägnad. Svinen släpptes ut i det fria, gingo uppåt ”fegatan” och in i hemskogen. Det var på eftersommaren. Kvinnorna voro uppe i lövhaget och togo löv. Så fingo de höra grisen skrika alldeles förfärligt uppe i skogen. Omsider blev det tyst. Kvinnorna gingo då ned till gården och berättade vad det hört. Farbror ”därner” gick då uppåt skogen om en stund försedd med en yxa. Grisen tillhörde visst honom. Så gick

farbrorn in i vårt hag. Bäst han gick kom han fram till en liten mosshög. ”Här har”, tänkte han, Ol’Persa (morfar) tagit upp ”röta”. Så kände han i högen med yxskaftet. Det tog emot någonting. Kastade så åt sidan något av mossan. Där låg den dödade grisen. I detsamma såg farbror opp, och fick då se Nalle på ett kort avstånd slinka undan mellan träden. -

Farbror var med om en skräckfull upplevelse under sin ungdom. Som 12-åring åsåg han en avrättning på Kroppheden, norrut från Sjögränd. Det var två mordbrännare från Gumma i Gustaf Adolfs socken som avrättades. Mordbrännarne hette Per Olsson, 26 år, och Lars Olsson, 23 år. De hade denna resp. ålder vid avrättningen den 20 dec. 1823. Mordgärningen skedde natten till pingstdagen 1822. Avrättningen egde rum å Kroppheden norrut från Sjögränd. – Det var på överordnades befallning som ungdomar skulle vara närvarande vid denna hemska akt. Det var väl meningen att de skulle taga avstånd från brottets stig. Björnjägaren Lloyd nämner i sina björnjakter att han såg de upphängda mördarna ”vars lik voro upptorkade som mumier”.

”Husbonden, Per Larsson, syntes ha varit en skön man. Hans yviga hår fladdrade för vinden”, säger han. Farbror Per eller farbror ”därner” var född 1811 den 11te i den 11te (11/11 1811) och dog i Aug. 1878 efter åtta dagars sjukdom – lunginflammation. Syster Kristin, som tyckte mycket bra om farbror, besökte honom och talade vid honom på hans sotsäng. ”Jag skulle så gärna vilja gråta över min synd, men jag har alltid haft så svårt för att gråta”, sade han till henne. Kristin talade om den lidande Frälsaren, som tog all vår skuld på sig. På väggen invid sängen hängde en tavla, den törnekrönte Frälsaren med underskriften ”ecce homo” av Guido Reni (denna tavla fanns i många hem). Den sjuke vände huvudet mot bilden och fästade blicken oavvänt en stund. ”Jag har aldrig sett en så djup och mycket sägande blick”, sade syster Kristin efteråt. ”En blick på den korsfäste livet dig ger” säger sångaren.

Farbror var en inflytelserik man, den betrodde kommunal mannen. Efter hans frånfälle yttrade pastor Holmqvist till en annan välbetrodd man: ”Per Eriksson har lämnat ett stort tomrum efter sig i kommunal- och kyrkostämman”. Farbror var gift tvenne gånger. Hustrurna voro systrar. Med sin första hustru Kersti Jönsdotter hade han sönerna Jan Erik och Nils samt Maja, gift med dåv. hemmansägaren Nils Nilsson (Nitter) Björngården. Med sin andra hustru Maja Jönsdotter hade han sönerna Jonas (Jonte) och Emil (Linder)

samt dottern Augusta. – Farbror Per lämnar efter sig minnet av en rättskaffens, god, stilla och fridsam man.

Farbror Olof (Ola-farbror) bodde på Damhugstret (Kutten). Han var näst farbror ”därner” i ålder. – I ungdomsåren var han i besittning av god muskelstyrka i förening med snabbhet. Han var då en ”brottare” rent av, vars specialitet var att ”ta tag” – naturligtvis ingen brottare i nutida mening. En dag kom till Väsby en kraftig ung man från Bogerud vid namn Jonas Persson. Han träffade då ute på gården farbror Per och utbrast utmanande: ”Ja´skull hit och frest´ de stark Väsbyojkån”. ”Ja´ ha allri befatt mej mä sånt där, men Orla vill järn ta´ tag” svarade farbror Per. ”Var ä han da?” kom det åter. ”Han är inne för han har bölder”, blev svaret. Slutet blev att farbror Ola kom ut och de båda kämparna knäppte ihop, men Ola farbror ”tog Jonas Persson alldeles hiskligt”. Den starke men övervunne Jonas Persson blev sedermera en släkting, gift med moster Stina, mammas näst äldsta syster. ”Ola farbror” blev mycket äldre än far och överlevde honom i flera år. Även han var två gånger gift och hade i första giftet söner Erik (dog som åbonde i Backa), Johan och Ola (”Ola på Kutten”), den sistnämnde boende hos sin måg i Hagfors, fyllde 89 år den 15 sept. 1937 (död den 12/2 i år 1938). I det senare giftet hade farbror söner Håkan och Lars Gustaf. Den senare en rikt begåvad man. Han for till Amerika, där han ännu vistas för så vitt han ännu lever.

Farbror Håkan. Håkan farbror kom som den tredje i brödrakretsen. Han var skräddare till yrket och bosatte sig i Norra Bogerud (Brånhea). Han var troligen den livligaste av bröderna. Mor berättade att han var mycket pigg och munter i vardags och umgängeslivet, men hade en viss benägenhet för kvickheter som kunde såra och reta upp kamraterna mot honom. Det hände kanske mest, när han smakat något starkt. Annars, menar mor, kunde han vara mycket snäll och trevlig i umgänget. Han sjöng bitar ur Fritjofs saga och citerade annars ett och annat ur densamma. Vid ett tillfälle, vars händelseförlopp jag ledsamt nog ej kan, relaterade han mycket träffande, sa mor: --- gärna att hälsas för ypperst i Nord, Vissa männer med handkraft Och kvinnor med ord Men Odins blodet till pris ger jag icke för övermodet.

– Ett dystert minne ur ”Håkan farbrors” historia må här upptagas, ett äventyr, tragiskt i sig själft men som kunnat sluta ännu mera tragiskt. – En grupp unga män voro samlade en dag hos Finn-Jan, bosatt strax invid Sunnemo kyrka. Bland dessa män befann sig ock farbror Håkan. De unga männen festade åtskilligt. Det var väl icke utan, att farbror kom i sitt gamla esse med sina gamla kvickheter. Det blev väl så småningom ett litet gruff och slutet blev att farbror blev bunden vid ”arlan” på en selad häst, som sedan fick springa norrut från kyrkan. Det var ”Finn-Anders” samt ”Petter Anders” (äldste bror farbror i Torsby) vilka utförde den otäcka handlingen. Ojämförligt största skulden till det nedriga, skurkaktiga handlingssättet vilade på Finn-Anders, varför han ock blev lagligen åtalad och straffad. Hästen sprang som sagt mot norr med farbror i släpet ända bortemot Leråsen (minst ett par kilometer), då hästen blev hejdad eller stannade – jag vet icke vilket. Sönderriven, illa slagen, blodig och sårad var farbror mer död än levande. Fastän så illa åtgången blev han nästan som genom ett under återställd till hälsan.

Mången gång fick farbror Håkan och faster Katarina påhälsning av brorsonen från Väsby. Det var ett sannskyldigt nöje att besöka dem, roligare t.o.m. än att besöka moster och morbror och kusinerna i deras mera imponerande bostad i Bogerud. Närhelst man besökte farbror och faster fick man alltid göra bekantskap med barn, som sökte sig till de snälla och blida gamla. En missräkning var det ju, att de barnkära gamla ej hade några egna barn. Faster var en mycket hushållskunnig dam och därför ofta anlitad. Hon var såsom sin gubbe mycket sympatisk, blid och god. Längre skall jag minnas de gamla, minnas Håkan farbrors blida ansikte och hans hjärtliga något dämpade men smittande skratt, minnas honom kanske mest därför, att han mer än de tre andra välbekanta farbröderna liknade far. Han gick bort flera år efter fars död. –

Jag besökte honom en gång under hans sista sjukdom. Han sade mig, att han egentligen ej hade några plågor eller eljest några mera betydande förnimmelser att han var sjuk, ”men”, sade han, ” när jag söker sätta mig upp i sängen eller annars lyfter huvudet, går rummet alldeles runt med mig”. Jag undrade då, men sade det naturligtvis ej, om det kunde ha något sammanhang med det farliga ungdomsäventyret. Magsäcken var också hopskrumpen, då han ej hade något behov av föda. – För sista gången lämnade jag det hem, som jag så ofta med glädje och nöje gästade.

Farbror Erik, som sedan följde i åldersordning såg jag aldrig. Han reste till Amerika på 1860-talet och dog något år frampå 1870-talet. Erik farbror hade två barn, en son och en dotter. Sonen hette Axel, dottern Emma (?). Kusin Axel skrev efter sin fars död ett vackert brev till Väsby. Brevet tydde på en lika god son som god och from far. ”Pappa”, skrev han, ”dog i en sjukdom som kallades cholera morbus”. Den yttre kallesegarningen var farmarens. Den långrandiga, en smula klingande adressen minns jag än, sedan barnaåren: Minnesota, Monongalia, County Norway Lake via Painsville.

Farbror Jonas Eriksson-Sundberg var yngste farbroder, folkskollärare i Norra Råda (Nybacka). Icke heller denne farbror hade jag nöjet att se. Jag vet för övrigt inte mycket om honom. – En märklig händelse om honom, berättad av far, har jag dock att förtälja. I Norra Råda klockaregård hos den i hög grad duglige läraren, klockaren J. Ekelund, bördig från Sunnemo, var en gymnastikkurs för lärare anordnad. Ett stort antal lärare från Älvdalsocknarne voro representerade. Bland dessa skolans målsmän befann sig även en lärare av finsk börd från Södra eller Norra Finnskoga. En dag var denna lärare jämte farbror ensamma i övra våningen i klockaregården. ”Kan du tänka dig”, sade farbror till honom, ”jag har förlorat min klocka!” ”Vill du att jag skall ställa så, att du får reda på den?” Farbror skrattade kort och torrt. ”Ja, det vore kanske inte så dumt” inföll han. Med detsamma såg han åt sin kamrat som gick bortåt vedlåren, tog en al eller aspinne och täljde på den under det att han mumlade något. Farbror stod hela tiden vid fönstret. Nu kastade han en hastig blick ned på gården, där kamraterna stodo i en talrik flock. Han såg i detsamma hurusom en av lärarna snurrade runt och sprang mot trappan, som ledde till övra våningen. Nu hördes han komma halft springande uppför trappan. Så rycker han upp dörren och skyndar fram till farbror, räcker fram handen med klockan och utbrister med skälvande röst: ”Hä-ä-ä-r-a klockan”. Sedan han med nervös brådska hade avlämnat klockan, hastade han till vattensån för att dricka men finnläraren ropade åt tjuven: ”Ut mä dej!” – Då farbror S. senare berättade händelsen för far sade han, att tilldragelsen kändes ohyggligt pinsam och i hög grad otrevlig, ja, så otrevlig att den oärlige hellre fått behålla klockan, än att tillgreppet på sådant sätt uppdragats. Farbror S. försäkrade för far att tilldragelsen var absolut sann och verklig. Farbror tillade även att far kände förövaren av tillgreppet. –

Farbror Sundberg dog som den yngste men på samma gång som den förste av bröderna. Han var inte 50 år gammal vid sitt frånfalle. Hans hälsa hade kanske i ungdomsåren blivit underminerad. Under lärotiden fick han vänja sig vid umbäranden. Det berättas att han en gång gick hem till Sunnemo från Karlstad, nästan uthungrad. Far sade till honom att han borde ha gått in på något ställe för att få en bit mat. Detta låg emellertid inte för farbrors blyga och försynta sätt. – På sin dödsbädd besöktes han av den djupt gudfruktiga pastor Olsson. Efteråt yttrade pastorn: ”Jag träffade på en verklig syndare”. – ”Den sin missgärning bekänner och övergiver han skall få barmhertighet”, säger skriften.

Anna Sundström, fars enda syster, gift med folkskollärare Jan Sundström, som hade lärareanställning i Ransäters församling (pensionerad 1867). Jag såg honom knappt, mer än en gång, men hans bild har inpreglat sig i mitt minne. Han var en högväxt, rak och ståtlig karl, slätrakad, men med korta små polisonger, talade långsamt och en smula sävligt. Jag minns en gång, då han var närvarande, att det blev tal om kristendom och lärouppfattningar. Farbror Sundström inföll då lugnt och fast: ”Jag är en gammal lutheran”. Makarna hade en son, Johan S., samt fyra döttrar: Katarina, Stina, Lotten och Emma. Katarina var småskollärlarinna i Östra Fogelviks församl., Spånga kyrkskola. Systrarna, kusinerna, var rätt olika till sin läggning. Katarina var en smula excentrisk, tillika nyckfull och frispråkig. Under min seminarietid hälsade jag på henne under påsklovet. Det gladdde henne mycket, och hon var synnerligen hjärtlig och uppmärksam. System Stina hade en rent av nobel karaktär, kunnig och uppskattad var hon och hade före sitt giftermål anställning som hushållerska å Uddeholmsbolagets stora herrgårdar, bl.a. Risberg. Lotten och Emma voro pigga och rara flickor. Av de två kände jag mest Lotten, som var god vän med syster Kristin och flera gånger gästade släktingarna i Väsby.

Mostrarna. Mor hade blott två systrar, moster Stina och moster Maja. Moster Stina blev såsom gift bosatt å ett större hemman i Bogerud, Norra Råda församling. Hon blev gift med den förut omtalade hemmansägaren och gästgivaren Jonas Persson, som var mycket äldre än hon, ja, t.o.m. änklings om jag ej missminner mig. Moster Stina hade

underligt rent av, en stor vördnad för sin gubbe och kallade honom alltid ”ne” (ni). Duktig husmor, som hon var, fyllde hon vardagarna med ett rent av intensivt arbete. Det heter i evangeliet om Marta i Betania, att hon hade omsorg om mångahanda. Samma omdöme skulle man till en viss grad ge moster Stina. Mamma brukade därför säga till henne: ”Kära Stina ha inte så förfärligt bekymmer om det jordiska”. Moster i Bogerud var ingen obegåvad kvinna – tvärtom – hon var rätt intelligent. I samspråk talade hon mycket fort, men det oaktat mycket klart och redigt. Hon var pigg och blid till sinnet och de livliga ögonen lyste, särskilt när det rörde något pikant eller aktuellt. Hon överlevde i flera år sina tvenne systrar, ävensom sin make. Mot slutet av sin levnad drabbades hon av en olyckshändelse – hon föll omkull och avbröt lårbenshalsen. Dr Sahlin, Uddeholm, yttrade till bror Johan att brottet var så svårartat, att hon, som var till ålders kommen, näppeligen kunde ha hoppet att bli återställd och han befarade att något annat oväntat kunde tillstöta. Så blev och fallet. Hon blev virrig, innan hon dog. –

Moster Maja var en mera djupt anlagd inåtvänd människa. Rätt begåvad liksom systrarna blev hon i unga år, såsom system moster Stina, gift med en änklings Jonas Sonedsson, änklings t.o.m. andra gången. Moster Maja blev alltså hans tredje hustru. Många förvånade sig över att hon ville ha änklings. Morbror Jonas hade dock åtskilliga tilltalande egenskaper. Han var visserligen liten men såg ej illa ut, därjämte var han livlig och munter samt hade ett ganska ledigt umgängessätt. Han var nog inte heller någon elak make. Makarna hade fyra barn: tre pojkar och en flicka – alldeles som hos Moster i Bogerud och även i vårt hem i Väsby märkligt nog. Moster Maja fick flera år före sin död en vacklande hälsa. Detta kroppsliga lidande fördjupade än mer hennes andliga åskådning. Hon var mycket förtrogen med församlingens herde, pastor Viotti. De biktade för varandra sina erfarenheter av både sorg och glädje – ja, de gräto tillsammans. – Mor var också mycket fästad vid sin yngsta syster. Moster Maja dog långt före sina äldre systrar. Hon uppnådde ej femtio år. Mor tog efter dödsfallet den hädangångnes yngsta barn en flicka, Amanda. Min lilla kusin var då, skulle jag tro, omkring 6 år gammal. – Om något år gifte morbror Jonas om sig för fjärde gången – denna gång med den jungfru som de sista åren av moster Majas dagar tjänade i hemmet.

Kusinerna. Kusinerna "därner" Emil, Jonte och Augusta voro mina dagliga umgängesvänner – särskilt pojkarna. Syskon kunde väl knappast hålla ihop mer än vi. Jag var ofta nere hos dem, men långt oftare voro de hos mig. Så snart de ätit sitt morgonmål kommo de uppför backen vid farbrors stuga. Köksfönstret mot söder ligger ju skäligen lågt varför pojkarna ibland hukade eller böjde ned sig, då de sprungo förbi – med fart uppför backen. När besöken hos oss blevo alltför talrika kunde faster komma ut och ropa pojkarna tillbaka. "Jag har sett era skälmstycken", menade hon, d.v.s. då de nedböjda ströko förbi fönstret. - - Kullar, dalar, vägar och fält vid och omkring stugorna därhemma – på längre eller kortare avstånd – bära alla en mångfald av minnen och barnsliga upplevelser. Väsbyhemmen närliggande skogsmarker bära ock allestädes minnen från våra gemensamma vallfärder med fåren. Mycket intressanta voro ock färderna till och vistelsen på farbrors säterstuga nedom Röstberget.

– Under ett av mina senare lärareår var jag en dag ute på en bärplockningsfärd i skog och mark och gick då de gamla stigarna jag trampade i min ungdom. Jag kände ej alls igen mig – allt för den höga skogens skull. Hade jag ej så noga känt terrängförhållandena skulle jag ohjälpligt ha förvillat mig. Fick också gå på måfå här och var. – Jag kom omsider upp på den gamla sätervallen på farbrors säter. Allt var till oigenkännlighet förändrat. Endast terrängförhållandet sade mig att jag var på rätt plats. Minnena formligen omsusade mig så att jag måste stå stilla gång på gång för att liksom lyssna på deras viskning och drömma – drömma mig till barnårens lyckliga dagar. Lokargeografiska begrepp i omnejden hade också åtskilligt att säga mig. Mobäcken i sitt långa och slingrande lopp genom myrar, sankar kärr och oländig skogsmark, Hornkullen, Röstberget, Källkärr och de något mer avlägsna skogsområdena Multmossen, Brånbergsände, Kronfallbacken m.fl. skådeplatser för vilddjurshistorier. Vårt hem hade också en gång ett litet sommarhem i skogen, en säterstuga – det var långt före mina barndomsår. Det fanns icke mycket kvar av den, då jag som gosse stod på den gamla sätervallen. Säterplatsen låg en liten bit söder om Kronfallbacken. Läget var påfallande fult och kunde ej alls jämföras med farbrors säter, som hade ett rätt så högt, vackert och fritt läge. Jag kan ej alls begripa att mina hänsovna fäder valt en så låg och till synes dyster plats till fäbodstuga i skogen. De stora skogarna i närheten av den djupa, dystra

skogssänka omkring ”Vinnarsbäcken” hade också i äldre tider ett dåligt rykte som vilddjurstillhåll. Även detta hade ju i sig något avskräckande.

- Efter dessa något avvikande reflexioner återgå vi till det unga kamrat och släktlaget. – Såsom förut är antytt höllo vi trofast ihop och hade vanligtvis roligt. Blev det gnabb, som var tämligen sällsynt, höllo kusin Emil och jag alltid ihop mot Jonte, då han mera starkt och oppositionellt anmälde en avvikande mening. Ett par dumma streck, som störde den jämförelsevis harmoniska inställningen utåt d.v.s. i förhållande till grannbefolkningen – den äldre och den yngre, må anförtros som exempel på vad pojkar kunna ta sig till med. Då vi om våren vallade fåren i hemskogen hade vi bland fåren en tacka, som tillhörde mor Maja på Södra Väsbyberg. Tackan var ”yr och vill uppfylld av April (?)” såsom gamle Dalin skaldar. Tackan var grå till färgen, varför vi pojkar gav henne smädenamnet ”Tittagrå”. Hon var ej så stilla som de andra fåren, när hon betade utan for av än hit än dit, var än här än där. Detta förargade oss pojkar som ville ha vårt för oss och ej störas för mycket av ”söan”. En dag vallade vi fåren strax ovanför ”fegatan”. ”Tittagrå” var som vanligt ostyrig. Då kommo vi på en idé - jag tror Jonte var upphovsman, fast vi två andra nog voro solidariska med honom. Mellan buskarna var en större håla, i denna ville vi ha Tittagrå. Vi infångade henne alltså och förde henne ner i hålan. Hålan var varken djup eller trång och tackan for inte illa. Några djurplågare ville vi inte vara. Vi ville hålla henne stilla en stund, så att det stackars kräket skulle besinna sig på sina snedsprång och förlöpningar. Men straffet följer i brottets spår. Olyckan ville att Tittagrås fängelsehåla låg alldeles intill den väg eller gångstig som ledde till Väsbyberg från våra hem och tvärtom. Vi visste inte ordet av förrän tackans egarinna stod livs levande och hotande över oss. --- ”Å, tvi (ett mycket fult ord) attan” – skrek hon och slog ihop händerna över våra huvuden. Den magra mörkklagda gumman såg ut som en furie. Tackan sprang bort till de andra fåren och vi sutto som fastnitade vid marken med nedböjda huvuden och moltysta som Egyptens präster. Den skräckinjagande uppenbarelsen avlägsnade sig snart. Vi stego upp tysta och modlösa. När vi sedan om någon timme insläppte fåren i en inhägnad, gingo vi stillatigande vid varandras sida nedåt fegatan. Då vi kommer nedom vår sommarladugård åtskildes vi. Pojkarna, kusinerna, gingo genom ledet norrut förbi Sandhålan nedåt förbi vår stuguvägg. Jag gick söderut genom motstående grind in på det område vi kallade Hagen och så nedåt till vår log- och ladugårdsbyggnad. – Mor Maja på

Väsbyberg hade gått ned till gården och att hon skvallrat var lika säkert. Det var därför klart att vi alla hade en obehaglig förkänning av vad komma skulle. Nedkommen till ladugården mötte jag – mamma! ”Beslut och handling äro ett hos kvinnan” heter det ju. Bestrafningen blev ock snart ett fullbordat faktum. Alldeles i detsamma hörde jag ”pojkarne därner” skrika nere på granngården. Vedergällningens stund hade tydligen också kommit för dem. - -

Ett annat pojkestreck bland våra mera oskyldiga påhitt kommer ofta för mig, särskilt när jag kommer i närheten av skådeplatsen för det pojktaktiga ”dådet”. På Bastuåsen hemma i Väsby ligger en numera förfallen bastu. Många barnaårs- och ungdomsminnen är förknippade med denna lilla traditionella byggnad, där man rökte sina godbitar m.m. och där ”bastukärringarna” bearbetade linet och där pojkar, ynglingar och unga män voro tacksamma och lämpliga föremål för de aggressiva bastudamernas angrepp med varjehanda linavfall. Men det var ej härom det skulle ordas. Strax nedanför bastun i norra dalslutningens nedersta kant låg en härlig kallkälla sådana som man endast finner i Väsby. Vattnet var ”gnistrande” klart och kallt. Då källan hade ringa djup kunde man se huru en vattenåder, rätt kraftig, porlade upp i källans botten. Gränsen mellan egendomarna låg några meter söder om källan. Den låg alltså på vårt markområde, men vår granne Olof Jönsson tog sitt dricksvatten ur källan. Så stodo vi där – de tre pojkarne – en vacker sommarkväll. Då kom tanken på ofoget över oss. ”Orl Jönsera” var en icke så särskilt sympatisk granne. Vi hade reda på, att våra fäder icke voro så värst förtroliga med honom, fast de ej sade så mycket. Olof Jönssons yngsta son Otto – något äldre än vi – var inte på så synnerligt god fot med oss och grannfarn hade vi grannpojkar alls intet behag för. Så låg saken till. Jonte, som var mest förargad på grannen – framför allt Otto – utbrast ”Varför skall de där ”Orl Jönseran” ta vatten ur era käll”? I närheten låg ett stenröse med rätt stora stenar. Jonte gick genast till attack med ett: ”Vi häver sten i källa”. Sagt och gjort – stenrullningen begynte. Det hela var några ögonblicks verk. Jag tror knapp, att jag deltog däri. – Vi skyndade nu till våra hem. Komna till vår logbyggnad hörde vi en röst ropa: ”Gossar!”. En hastig blick tillbaka övertygade oss om, att grannmorn ”där sör” stod på norra dalkanten, men vi sprungo för att hinna hem. Väl hemkommen klädde jag i hast av mig och gick till kojs. ”Ol’ Jönsera” kom så gott som strax. Han träffade våra fäder ute. Far kom småningom in och var mycket förargad. Han

hotade att klå opp mig, fast jag låg. Med gråtande röst förklarade jag att jag ej var roten och upphovet till det skedda. Åskmolnet gick den gången förbi utan urladdning. Det gick sämre för mina kusiner – icke utan orsak vad Jonte beträffar. – När jag efteråt tänker på denna historia har jag förvånat mig, att jag lånat åtminstone mitt samtycke till något sådant. Väl har jag mången gång dåligt vakat över min tunga, mina ögon och öron. Väl har jag tänkt onda tankar och uttalat bittra ord, när någon på något kännbarare sätt stött mig i kanten, men att på något sätt i handling skada min motpart har icke legat för mig, men kamratskapet och miljön har ju ett oanat inflytande på ungdomen. En grannpojke, som tillfälligtvis hade något emot mig, sprang en gång in i vår trädgård och ryckte upp en liten vacker planta jag satt – tror t.o.m. att han förstörde den. En till synes obetydlig gärning, men i hög grad nedrig. Jag blev förfärligt nedtryckt till sinnes, mycket mer än argsint. Något så lågsinnat kunde jag knappast frestats till.

– Ljusare minnen finnes dock att erinra sig – vår intensiva läslust. Det var icke många böcker i sockenbiblioteket som vi icke läst – goda böcker var de alla. Vi fingo sannerligen ingen förskämd smak av mindervärdig litteratur. Det har jag alltsedan haft gott av. Det fanns utmärkta berättelseböcker, starkt etiskt och religiöst betonade. Läsningen gjorde mången gång ett djupt intryck på mig. Några ex. ur högen: ”Min egen historia”, ”Gamla skolkamrater och deras levnadshistoria”, ”Tom Browns skolliv”, ”Doktor Draytons lärljungar” m.fl., m.fl. I biblioteket fanns många historiewerken. Illustrerad Svensk historia (stor), delar av Fryxell, Avzeliis Sagohävdar, Världshistoriska arbeten. (skrivet av stora män på skilda områden). Jag vågade mig t.o.m. på Merle de Augbignès Reformationshistoria (rätt diger). Läste den med smak och blev väl förtrogen med reformationstidens stora gestalter. En synnerligen intressant bok var ”Alpernas Israel” (en livfull skildring av Valdensernas historia). En annan religiöst inställd bok, som jag med intresse läste var ”Bibeln – Guds bok” av prof. Gaussen. Goda naturhistoriska arbeten fanns ock. –

Präktiga tidningar funnos ock i våra resp. hem. Bror Johan och Nils ”därner” läste tillsammans en tidning som hette Svenska Veckobladet. I denna tidning läste man bl.a. en utmärkt Nybyggjarberättelse från Nordamerika. Berättelsen rörde sig omkring den ofta upprepade kampen mellan röda och vita. En indianhövding av Huronstammen, ”Oonomoo”, spelade där en spännande och intressant roll. Jag skall säga att tidningens

veckonummer voro väntade! Något år senare läste vi pojkar en annan högtintressant berättelse, betitlad ”Munkekyrkan”. En skildring från Viken vid tidpunkten för kristendomens första förkunnande i landet. Många, många andra goda berättelser och skildringar att förtiga. När vi pojkar träffades efter läsningen av dessa berättelser gjorde vi våra särskilda betraktelser av det lästa. Bror August var lika intresserad som vi småpojkar – ja t.o.m. de stora bröderna Johan och Nils. - -

Kusinerna i Bogerud Lina, Olle, Gustaf och Emil hade jag och syskonen livlig förbindelse med. De voro också rätt ofta hos oss på Väsby. – En synnerligen angenäm hågkomst är minnet av och besöken på morbrors högt belägna säterstuga i Gällsåsen. På en av grannarnas sätervallar nära intill växte ett par ståtliga lindar. Då jag med sällskap – år 1935 –gjorde ett besök på de numera öde sätervallarna mätte jag deras omkrets vid roten. Den ena linden höll 4.5 m, den andra 4 m. runt om. Med rätt säker beräkning kom jag till resultatet att den större linden mätte 1.3 m i genomskärning – diameter vid roten.

Kusinerna i Skymnëshagen, moster Majas barn, bodde mera avlägset och besökte oss ej därför så synnerligt ofta. Vi hälsade ock på dem blott en och annan gång. Jag erinrar mig hur mor och jag en gång voro på långfärd i Skymnäsbygderna. Utom morbror och mosters hem hälsade vi på i ett hem, Höglunda, där mamma hade kusiner, Henrik hette en av dem. Ett annat ställe hette Tallhult, där mamma också hade kusiner – särskilt må nämnas hemmansegaren och nämndemannen Olof Larsson - ”Orl-Larsa” som man sade. Han var en god andlig talare med frikyrklig läggning och omnämnes i Dr. Malmeströms bok om ”det andliga genombrottet” i Råda. Som nämndeman var han flerårig kamrat med bror vid tingssammanträden i Råda. - - Kusin Samuel i Skymnëshagen var mycket begåvad. Han kom i unga år till Stockholm. Praktiserade där i kakelugnsmakare yrket. Läste och studerade mellan arbetstillfällena. Han skrev tillfällighetsvers i en av Stockholms större tidningar. Var hemma en gång i Väsby under Stockholmstiden. Han företedde då bilden av en intelligent nobel ung man. Efter staden Sundsvalls brand 1888 reste Samuel Jonsson dit med en stor arbetsstyrka i och för upprättande av kakelugnar. Arbetarne började få strejkfunderingar, vilka ock omsattes i handling. Sådana historier började nu först praktiseras av missnöjda arbetare. Samuel Jonsson gjorde stora förluster på sitt arbetsföretag. I harmen reste han över till Amerika till Chicago. Han kallade sig nu Samuel Hagen. I Amerika sades han komma upp och

bliva en framstående man. (Hagen var advokat och bankman). Han var karaktärsfast och hade en stark vilja. – Moster Maja klagade på honom under hans ungdomsår. Hon sade till mamma: ”Han är stel mot sin far”. Olle, andre sonen, var däremot mosters guldgosse och hon hoppades mycket av honom, stilla och lugn som han var. Framtidens facit gav dock ett annat svar. Olle reste också till Amerika, men kom där, som det sades, på fullständig dekadans. När brödernas syster Amanda kom till Amerika, sade hennes skötsamme och duglige bror Samuel till henne om Olle: ”Jag tror inte det är nyttigt för dig att se honom”. Antagligen var det spriten, vilken i detta fall liksom i så många andra fall, blev livsförödaren. En moders bön borde dock till sist väcka en förlorad son till besinning. Jonas Alfred, tredje sonen, kom till Stockholm och blev en driftig man med god ställning. Arbetade först hos skräddaremästare Wahlberg på Tavastg. 3, hade sedan egen verkstad i många år. (Det fanns också en Jan Evald, som kom till Amerika. - Hadar V:s anm.).

– Kusin Nils eller ”Nils därner”, som vi ju alltid kallade honom under barnaåren, var jag mycket fäst vid trots ålderskillnaden 20 år nära. Det första jag egentligen erinrar mig om honom var en olyckshändelse eller olycksfall som drabbade honom. Farbror och Nils samt deras dagkarl Jan Larsson från Skärjen voro sysselsatta med trädfällning och milvedshuggning på en plats, som de kallade Hoglunda väster om Källkärr. Genom något slags missöde eller oförsiktighet slog ett fallande träd det ena benet av Nils. Far och Johan voro sysselsatta helt nära (i Källskär) med samma arbete. De skyndade genast till olycksplatsen. Bror Johan bar Nils på ryggen mot den del av landsvägen som låg närmast, Kronfallsbacken. En annan av karlarna skyndade hem till Väsby efter häst till nyssnämnda ställe. Skjutsen kom snart och medförde ett groft lakan med vilket man bar den skadade från det ställe Johan lagt ner honom. Hemkomna till Väsby förde de ej den benbrutne till Uddeholms sjukstuga, vilket ju varit det naturliga. Man tillkallade istället den mångfrestande Jan Klang i Prästbol, som ansågs vara en förståsigpåare på dylika kroppsskador. Spjälkningen av benet blev dock felaktigt gjort, så att doktor Höök tillkallades från Uddeholm. Doktorn var mycket uppbragt och förargad och menade ”att man må ha så gott” när man förtror sig åt kvacksalvare. (Dr. Höök bodde sedan på Marieberg, Karlstad, hans gamla fädernehem, och dog 1895. Hans byst avtäcktes härom året invid Mariebergsskogen, vilket område donerats till staden). Det blev nu ej annan råd

för Nils än att fara till Karlstads lasarett, där han låg mycket länge. Överläkaren hette Eneström. Nils kom slutligen hem men ej fullt återställd. Då han låg hemma i Väsby efter återkomsten från Karlstad kom en dalkulla in en dag. Hon fick då höra historien om benbrottet. Hon frågade då Nils om han ätit mässing. ”Nej”, svarade han. Har du ätit silver? ”Nej”. Har du ätit guld? ”Nej”. Ja, då får du ligg´där. Nils började därefter skrapa på en s.k. ”mässingsdåse”. Efter en tids vistelse hemma reste Nils till Filipstads lasarett, vars skicklige läkare hette Erhard. Nu blev han alldeles återställd. Under den rätt långa vistelsen på K. lasarett läste han mycket av lasarettets bibliotek. Bland annat gjorde han bekantskap med Runebergs diktning – rätt ingående. Ur minnet uppläste han t.ex. långa stycken ur balladen ”Chevyjakten”. Nils hade också köpt intressanta böcker. ”Lejonjakter i Afrika” av den berömde lejonjägaren Jules Gerard hette en av dem. Minns ock en spännande indianberättelse, ”Flickrovets vid Red River”. Alltsammans av utomordentligt intresse för oss pojkar. Kusin Nils höll sig med Sv. Veckobladet längre än vi därhemma. På tal om Sv. Veckobladet ”läste” bror den redan 1870-71 d.v.s. under frank-tyska krigets tid. Bror hade dessa gamla intressanta tidningsnummer i nedersta lådan i chiffonjen, som stod i norra rummet ”uppå”. När bror Johan var borta smög jag mig upp på rummet, drog ut lådan och lade upp tidningarna försiktigt. Jag kunde skapligt läsa. Här mötte mig bilden av krigets förnämsta märkesmän. Här såg jag de franska statsmännen Thiers och Gambetta, fältmarskalkarna Mac Mahon och Bazaine. Här såg jag ”den store tigaren”, tyske fältmarskalken Helmuth von Moltke, järnkanslern Otto von Bismark med de tre världsberömda hårstråna över sin kala hjässa. - -

Men jag återkommer till kusin Nils. En synnerligen glädje beredde Nils mig genom de ofta återkommande bjudningarna till hans hem. Bror Johan och jag var som oftast i sällskap. Nils lika välvilliga maka brukade i regel bjuda på något extra gott, som hon visste att vi båda tyckte om. Nils hade alltid ett och annat intressant att föredraga ur en bok, tidskrift eller tidning. Efter måltiden skulle vi ta oss en vilostund var och en i sällskap med en tidning eller bok. Söndagsbjudningarna hos Nils blevo därför verkliga rekreativstunder i högsta grad. - Nils gick bort i maj 1917 ej fullt 70 år, ty hans födelsedag var den 7 juni. Nils lämnar efter sig minnet av en man varmt inställd på god läsning och rena hemseder – men ännu mer minnet av en släktkär, snäll, människovänlig och ovanligt försynt människa.

Grannarna och ungdomen.

Vår närmaste grannfar i egentlig mening var Olof Jönsson. Varken de unga eller de gamla kände sig synnerligt roade av honom. Han var icke vidare tillgänglig utan verkade som oftast tvär och trumpen. Rätt osympatisk var han framför allt när han smakat sprit och det var inte så sällan han tog ”för mycket till bästa” såsom det så förskönande heter. Dock gjorde jag även i det hemmet en oväntad upptäckt. Mor hade en söndagsmorgon ”skickat” mig i ett ärende till grannarna ”söder om dalen”. Grannfarn satt då ren och snygg och läste i Roos Bönbok. Männe nutidens fäder här och var läsa bibeln eller en andlig bok? Säkerligen ej många, men så mycket flera tidningen. Olof Jönsson var en lite torr gubbe, som på ett säreget sätt snörpte ihop munnen när han talade. Grannmora, mor Britta, var en stor brunögd, kraftig kvinna, som jag tyckte bra om. Barnen voro många i det hemmet. Pojkarna voro Jonas, Lars, Karl, Per (en kraftig och rätt sympatisk man), August (död i unga år), Otto. Bland flickorna erinrar jag mig Maja Lisa, Anna, Stina, Britta, Emma.

- Den andra grannfarn i ordningen om man tänker på avståndet hemma ifrån var Per Persson. Han hade en imponerande jättegestalt rent av högbröstad, med kraftiga armar och dito nävar. Däremot hade han även som ung mindre kraftiga ben. Far berättade åtskilligt om honom i unga dar. (vi voro t.o.m. lite släkt). Stod han med ryggen mot en vägg kunde han med sina björnramar hålla ifrån sig nästan huru många som helst. Det gick annars tämligen lätt att gillra omkull honom. På hans bröllopsdag artade det sig till slagsmål. Den svenska nektarn disponerade då såsom i alla tider männen till gräl och bråk. Den unge kraftfulle brudgummen lyfte sin seniga starka arm för att tukta den värsta bråkmakaren. Då brudgummen, som ävenledes torde ha varit åtskilligt påstruken, svängde armen och handen tillbaka för att måtta ett kraftigt slag till den bråksamme, träffade han i bakslaget bruden, som skyndat till, så kraftigt att hon svimmade. - - Grannfarn talade kort, avhugget, avmätt under det vänligheten lyste ur hans ögon. – Jag minns honom endast som en högväxt, stel och giktbruten gubbe. Som nyss påpekats uttryckte sig grannfarn kort och avmätt. Detta gjorde att det blev något tvärsäkert i hans resonemang. Ett exempel härpå lämnar följande korta samtal i hemmet. – Inne i köket sitter grannfarn och hans äldsta son Olof (årsbarn med bror Johan), en lång bleklad man,

på långt när ej så kraftig som fadern. Per Persson bryter tystnaden. ”Tänk du Or’la” säger han, ”när Gud steg ner i ett på.... i da’ Mose va’?” ”Ja ska säj er nånting varrer ja ne far. Tänk när Josua va, da sola å må`n stogg still en hel dag på himmel! Dä, va`varrer dä ne far”. Då höjer Per Persson sitt väldiga bröst, där han sitter på stolen vid bordet, sträcker ut bekräftande sin kraftiga seniga arm och utbrister med stark röst: ”Du går allri över mäj i skrefta, Orla, fastän du är Guds barn!” – I stort sett var Per Persson en snäll och godmodig granne. Hans stilla och fromsinta hustru, mor Britta, var syster till Abonden Erik Olsson Södra Lid. Ett romantiskt inslag vilar över hennes ungdoms kärlekshistoria. Hon var färdig nästan att träda i brudstol med en annan, då hon på ett rent äventyrligt sätt blev Per Perssons maka. – Makarna hade sönerna Olof, Per och Gustaf samt döttrarna Anna och Karin –

Den därnäst boende grannen var Olof Nilsson. Honom har jag dock rätt liten kännedom om, ehuru jag åtskilliga gånger som barn skickades i ärenden till detta hem. Han dog också rätt snart – jag var kanske 10 a 12 år. - Olof Nilsson fick i många år dragas med ett i bokstavlig mening egendomligt, tungt och misspyrdande kroppsslyte. På ena sidan av huvudet vid underkäken och örat satt en s.k.oxel, vida större än huvudet, men mera rund i form och storlek att jämföra med en större fotboll. Vilket obehag och vilka svårigheter han hade av denna utväxt, kan man lätt tänka sig. Jag kommer ihåg huru han en gång vid mitt inträde satt vid köksbordet och stödde under oxeln med ena handen. Saken blev uppmärksammas från visst håll, skulle jag tro. Jag tror knappast att han själv eller hans barn gjort anhållan om operation. Emellertid undergick han en sådan i Stockholm, om jag ej minnes fel. Flera stycken läkare hade varit närvarande vid operationen, som gick lyckligt. Man tog tvenne fotografier av honom, en med oxeln och en annan utan. Olof Nilsson kom hem, men han levde ej så synnerligt länge därefter. Jag vill minnas att man sade, att det började bulna ånyo, där oxeln suttit. – Det fanns många barn även i det hemmet – dussinet fullt. Det var endast två pojkar Nils och Johan – alla de övriga barnen voro flickor. Yngsta dottern Tilda blev gift med en grannpojke – Per Olsson, son till Olof Jönsson. - -

Komma så granngubbarna på Väsbyberg. På Norra Berg bodde Lars Bengtsson till yrket snickare vid Sunnemohyttan, då han icke skötte om sitt torp. Han var en hurtig gubbe, men jag minns icke mycket om honom heller. Han var mycket gammal redan i

min barndom. I yngre år hade han mycket att bestyra, nere på herrgården Södra Väsby, som något senare blev jägmästareboställe. Mina föräldrar berättade, att han hade haft en upplevelse då han en gång övernattade på herrgården. Frampå natten fick han höra ett starkt buller. Det var som om ett kar snurrat runt i rummet, där han låg och liksom högg mot spikhuvudena på golvet. Lars Bengtsson lät emellertid ej vettskrämma sig. Han blev förgad över oväsendet, sprang upp och får upp en fönsterluft och ropar: ”Dra´ så långt som en haar´ hopper på tusen år!”. Tyckte sig visst höra ett susande ljud, då otyget for ut. Makarna på Norra Berg hade fem barn, tre pojkar och två flickor. Äldste sonen Bengt, sedermera Bengt i Tjurberg, var modellsnickare vid Sunnemohytan. Samma yrke fick yngste sonen Gustaf vid Hagfors bruk. Han var en blid, mycket sympatisk man. Brodern, Henrik, som höll på, att, såsom förut är nämnt, bli bror Johans baneman var av ett ombytligt lynne, reste slutligen till Amerika. Anna var ofärdig och begagnade kryckor. Hon var lille bror Alfreds goda vän. Karolina var tämligen lång, en för övrigt rätt ståtlig kvinna. Sönerna togo tillnamnet Berggren. - - På Södra Berg bodde också en Bengt eller ”Bengte”, som man vanligen kallade honom. Hans farsnamn minns jag ej. Han var visst bördig från Värmlands bergslag. Med sin maka, den förut omtalade ”Mor Maja” på Berg hade han två barn, en numera avliden sinnesslö dotter Ann-Katrin samt sonen August, som ännu lever. I ett föregående äktenskap hade Mor Maja sonen Johan och dottern Johanna. Mor Maja bragte sig själv om livet i Lidssjön i närheten av Brodalen, hennes fäderneshem. - -

Herrgården Södra Väsby har haft många innehavare. I början av 1800-talet beboddes stället av en militär, löjtnant eller kapten, Paulus Hagelin, som skulle ha deltagit i Sveriges senaste krig. Han gjorde ej rätt för sitt apostoliska namn, ty han var, påstod man, en grovkornig herre i sitt liv och leverne, en riktig festprisse. Flera skabrösa historier gå i svang om honom och hans umgängesvännar. En mera sorglustig sådan må omtalas. En gång då han gästade förvaltaren och bolagsherrarna vid Munkfors, togo de före Hagelin hemresa till Sunnemo, och satte för åkdonet en ko eller tjur. Hagelin, som väl var tämligen beskänkt, såsom de andra herrarna, trevade sig i mörkret fram för att taga tömmarna och fick då tag i hornen. ”Jaså,” sade han godmodigt, ”har du fått horn massa, medan du stått här i kväll”. Det skulle väl antagligen vara efter honom det spökade på herrgården. – På Södra Väsby bodde, under längre eller kortare tid, patron Emanuel

Geijer, den store värmlandssonen E.G. Geijers yngre bror, och svärfar till bruksförvaltare Weinberg på Sunnemohyttan. Em. Geijers dotter Ulla, ett rätt så originellt fruntimmer, blev förvaltare Weinbergs maka. Utom de nu nämnda personerna beboddes Södra Väsby en tid av ett par gamla fröknar. – Slutligen kom den till Sverige inflyttade adelsmannen von Garrelty att bosätta sig där, som den förste skogsförvaltaren eller Jägmästaren tillsatt av Uddeholms bolag där sammastädes. Flera anledningar till hans ankomst till Sverige sattes i omlopp, men voro helt säkert blotta antaganden och gissningar. Man trodde att jägmästaren varit militär och för ett ådömt disciplinstraff lämnat sitt hemland, dels trodde man, att hans äktenskap var en mesallians, som skarpt ogillades av hans förnäma släktingar. Jägmästaren hade bl.a. en bror som, just som han skulle utnämnas till generalmajor, stupade i ett fältslag under fransk-tyska kriget. Fru skulle, förmälde folkpratet, ha varit kaféflicka i Hamburg. - -

Jag kan ej erinra mig att jag såg jägmästare G. Han var åtskilligt reserverad. Fru G. däremot var mycket folklig och besökte bondstugorna i Väsby i ett eller annat ärende. Hon var med hemma på mormors begravning. Jag var då åtta eller nio år. Gravölsmaten serverades i södra rummet ”uppå”. Grannarna voro naturligtvis närvarande och bland dem grannfarn Olof Jonsson ”något sne” kanske. Gick omkring det stora matbordet och gjorde anmärkning på en maträtt. Fru Garrelty sade då: ”Smaka på, Olof Jönsson”. ”Nää – den ser itno bra ut”, utbrast han oförbehållsamt. Herrskapet G. ekonomi torde ej ha varit så synnerligt god – särskilt under de senare årens vistelse på Södra Väsby. Det var många barn i hemmet – inalles åtta. Pojkarna voro tre, näml. Fritz, Vilhelm och Alfred. Flickorna voro fem och hette Alexandra (gemenligen kallad Alex), Maria, Anna, Agnes och Dores. Barnen undervisades i hemmet genom informator. Jägmästaren var mycket bestämd mot dem, ja t.o.m. mot sin fru. ”Jag är en man och du Maria, är en kvinna”, säges han ha sagt till henne. – Av någon obekant anledning, kanske helt godtyckligt, förflyttades han med familj av Uddeholm bolag till Stöllet i Norra Ny. Kan tänkas att det var hans ålder. Innehavaren av gården var gästgivare och postmästare. Gården, stor och välbyggd med vackert läge vid Klarälven. Fröken ”Alex” skötte posten. Familjen blev här än mer ekonomiskt betungad. Jägmästaren dog men familjen var kvar åtskilliga år. Tvenne söner Fritz och Albert voro då säkert utflugna ur boet. Fritz reste åt Norrland och Albert till Persberg som bruksbokhållare. Stöllet lämnades till sist, familjen skingrades

hit och dit. Fru G. sades det, bodde en tid alldeles utfattig i en dålig lägenhet i Herrhagen i Karlstad. Tredje sonen Vilhelm, som var mycket dåligt utrustad på förståndets vägnar, var en tid gatsopare i sta'n. Fick senare hyggligare anställning som stadsbud. Dog häromåret i Karlstads ålderdomshem. En om inte två av flickorna kommo visst över till Amerika? Det var en i hög grad tragisk familjehistoria för en adlig familj. Det berättas att fru Garrelty under ett av hennes senaste levnads år besökte herrskaperna i Sunnemo och motogs hjärtligt – den stackars frun var alldeles nedbruten. - -

Ungdomslivet försiggick under lugna former, ty Väsby har alltid varit en stilla by. Det hördes aldrig till att Väsbypojarna ställde till något rabalder. De sökte sig gärna söder ut till Viljamsbol, kanske en och annan gång till kyrktrakten, ja t.o.m. till Gräs. Inga rummelkalas med ty åtföljande slagsmål förekommo i själva byn såvitt jag minns. Inga egentliga absolutister funnos bland de unga männen i Väsby, man skulle rent av ge dem betyget måttliga. Att de smakat starkt kunde man känna, men de behärskade sig väl, om ock de voro en smula mer språksamma än annars. Full i egentlig mening – än mindre någon dödfull Väsbypojke såg jag aldrig. Blott en enda gång såg jag bror Johan vara en aning upprymd – knappast märkbart. – Såsom något vackert och anmärkningsvärt må framhållas sportens popularitet – skridskosportens. Många vintrar syntes mig vara synnerligen lämpliga för denna sport, då jag erinrar mig att de hade präktiga isar. På lördags och söndags e.m. samlade sig en skara ungdomar på sjön. Hela sjödraget från Lidsbron ända till Grönäs med omnejd var upptaget av ungdomsskaror, vilka rörde sig hurtigt och glatt på isens glatta ban. Hastig skridskoåkning på längre avstånd företogos. Det hoppades, det gjordes öglor på isen. Vem tar priset? Vem gör de flesta öglorna? Såsom en väldig hoppare omnämndes förvaltare Weinbergs son Valdemar, som sades hoppa över färjvaken vid Sund. Jag vet inte om det var sanning, men jag håller det inte för otroligt ty Valdemar Weinberg var en kraftig vig och duktig idrottare. - -

Vid vissa högtider samlades angränsande socknars ungdom vid Sunnemo kyrka. På Kristi Himmelsfärdsdag var särskilt Munkfors och Ransätters ungdom representerad. Vid påsken plögade man skriva påskbrev. Det var ej, som senare småpojars och småflickors mer eller mindre kluddiga skrivelser och bilder, utan den mera mogna ungdomens välskrivna påskbrev i ord och bild. Jag kommer ihåg hur bror Johan en gång skrev och

avsände ett sådant brev. Syster Kristin hjälpte till och noggrant avritade en gök på en fönsterruta. Fågelbilden fanns på ett tidningsblad. Göken färglades och retuscherades på bästa sätt. Så skrev bror med sin prydliga stil under den efter alla konstens regler ritade Väsbygöken följande lilla vers tillegnad någon tilldragande ungmö, som hade sin verksamhet i Södra Väsby's herregård:

Mitt namn betyder lang,
på grekiska benådad   (rättare hebreiska)
Det är på franska Jean
en vän utav dig skådad.

Små ungdomsbjudningar anordnades i vårt hem. I programmet för samkvämet ingick oftast högläsning. Bror Johan föredrog en kortare berättelse. Folklivsskildraren Peher Tomassons små berättarhäften användes ibland. – ”Pennteckningar” tror jag de kallades. På skogvaktarebostället Sundfall bodde vid denna tid en skogvaktare, som hette Nils Jönsson och som var mycket road av läsning. Hans döttrar voro mycket goda vänner till mina äldsta syskon och inbjödos åtskilliga gånger till vårt hem jämte Anna Greta Olsson från Björkil, en faster till lärarinnan Ottilia Nilsson m.fl. Jag tyckte särskilt mycket om Anna-Greta, emedan hon ibland underhöll sig med mig. - -

En för de unga Väsbyynglingarna eftersökt plats var herrgårdsköket å Södra Väsby. Där var tre unga mer eller mindre betagande gracer tillfinnandes. Det gällde att passa tillfällena och göra ett besök, då jägmästaren och frun voro borta, vilket ofta hände. Fröknarna voro pigga och gladlynta och icke så lite roade av ungdomarnas besök. En gång hade Väsby pojkar rätt så mangrant samlat sig i köket. Jägmästaren och frun voro som vanligt borta. Men – helt oväntat kommo de tillbaka hem. Vad var nu att göra? Husets herre och fru brukade ofta ta köksvägen in i byggningen, då de nämligen voro ensamma. Nu fanns i köket ett stort skafferi. Dit in instuvades i hast de älskogskranka ynglingarna av de unga flickorna. – Där gällde det nu att hålla sig stilla tills faran var över tills herrn och frun försvunnit i innanför liggande rum eller uppe i övre våningen. Inne i skafferiet funnos många goda saker förvarade i burkar eller på annat sätt. ”Här ha de honung i en burk”, sa ”Orl-Nils-Nils”. Han tog med fingret och stack i munnen. Men det var inte honung eller annat gott utan – såpa. Nils till att fräsa och spotta. De andra

pojarna höllo på att explodera av skratt, vilket var så mycket betänkligare som herrskapet ej var långt undan. – Så fort faran var över släpptes pojarna ut och skyndade bort på den lilla väg, som nära skogskanten ledde norrut åt ladugården. –

En romantisk kärlekshistoria var ock förknippad med Södra Väsby jägmästareboställe. Jägmästarens förut nämnda äldsta son Fritz, blev häftigt förälskad i Karolina Berggren på Väsbyberg. Jägmästare Garrelty blev gränslöst förbittrad över denna tillämnade mesallians. Det gick så långt att han hotade skjuta sin son, om denne ej ville upphöra med sina kärleksgriller. Med mesalliansen var det nog inte så farligt, ty Fritz höll ej så mycket på sitt adliga namn och sin värdighet. Tvärtom – han uppträdde och umgicks öppet och rent av förtroligt med bondpojarna i Väsby. Han hade ingått i krigstjänst som volontär. Kärleken till den unga kvinnan var fast och uthållig. Så skickade han henne till ett prästhem på landet – i Södermanland närmare bestämt – för att skolas i hemlivets uppgifter. Hon var borta ganska länge, men kom omsider hem. Allt syntes gott och väl. Då inträffade något helt oväntat. Fästmannen ”hade fallit till föga”, troligtvis för sina anhörigas obehärskade och våldsamma motstånd såsom närmaste anledning. – Sent en afton – jag minns det så väl – kom Karolina Berggrens ofärdiga syster Anna ned till oss. Hon bad under gråtande tårar att bror Johan skulle komma upp till Berg, ty Karolina hade blivit ”svag” = sinnesrubbad. Bror Johan gick med, han skulle nu bli en allmänt anlitad rådgivare. Karolina B. hade fått brev från sin fästman, att han måst uppgiva sina tankar att få henne till maka. Han hade nu rest långt bort oppåt övre Norrland. – Där fick han anställning och gifte sig så småningom. Har under mina senare lärarår sett i en matrikel namnet på en lärarinna von Garralty, av allt att döma den förre jägmästarens dotter. En kristligt sinnad dam har talat vid mig om en mycket ideellt verksam och kristligt sinnad kvinna med namnet von G., måhända den ovan nämnda lärarinnan eller en syster. - Så småningom hämtade sig Karolina B. över sin grusade kärlekssaga och hjälten uti den. – Om något eller några år trädde hon i äktenskap med en rätt ståtlig till synes präktig man, utomsocknes från. Det sades dock, att äktenskapet det oaktat ej blev fullt lyckligt. Måhända hade den unga kvinnan svårt att glömma honom som varit medelpunkten i hennes första ungdomskärlek eller – ock – kom till synes mindre älskvärda lynnes och karaktärsdrag, som nu först trädde i dagen. – Många personer av den ungdom jag här låtit

passera revy för mitt minne blevo sedan vid mogna år personer till vilka jag såg upp med aktning och tillgivenhet.

I småskolan.

Då jag hunnit den lagstadgade åldern, sju år, inträdde jag i skolåldern. Det var år 1871. Under småskolestadiet hade jag två lärare. Först f.d. folkskollärare K. J. Lindgren, Karlstad, som gjorde sina första lärospån på lärarebanan. Han var född i Sörstugan, Övre Lid, Sunnemo. Efter handledning av folkskollärare P. G. Kjellin, en lärare av hög resning, tjänstgjorde Lindgren en tid som småskollärare innan han sökte sig in på Karlstads folkskollärarseminarium. Ehuru det var blott en termin han handledde mig, fästade jag mig mycket vid honom. Särskilt kommer jag ihåg en kall vinterdag med snö och yrväder, då den huttrande frysande småskolepilten steg upp på skolhustrappan (jag tror det var en av de första dagarna på terminen). Min blivande lärare kom emot mig, hyfsade av mig snön, klappade mig och talade tröstefullt till den gråfärdige lille pysen. Det var första gången jag lärde känna Lindgrens vänliga och kärleksfulla sinnelag. På bägges vår ålder träffades vi åter i Karlstad som pensionerade lärare. Vi hade så mycket att samtala om då vi rätt ofta sammanträffade. Vi hade ju gemensam hembygd. Ofta följde vi varandra till vägs eller gingo gata upp och gata ned under livligt samspråk. - -

Det var en kall vintrig februaridag 1937 han, den gamle vännen, gjorde sin sista färd. Då han bäddades ned i det tysta fick jag bl.a. anledning yttra ”att det var en kall, snöig vinterdag jag först lärde känna, älska och värda den hänsovne och göra hans bekantskap. Och när vi åter för sista gången sammanträffa är det åter en kall liknande vinterdag som första gången, då jag nu sist i livet möter min gamle vän vid hans öppnade grift”. -

Min andre fostrare i småskolan var lärarinnan Maria Håkansson från Nygård, Gräs, Sunnemo. Huru varmt beundrade jag icke min barndoms lärarinna! Fanns det en kvinna så vacker som hon? Knappast. Och så snäll och blid sedan! En annan gammal lärjunge till henne, Ida Beckman, sporde mig en gång: ”Minns du Maria Håkansson. Tänk så snäll och god hon var! Tänk du, vilken lärarinna!” ”Menar du”, svarade jag, ”att jag ej skulle minnas henne. Det kan aldrig betvivlas och sättas i fråga”. – På samma gång som hon var en nitisk och plikttrogen lärarinna, var hon genom sin fromhet ett lysande föredöme för

de små och även för de äldre. Blott en gång såg hon förebrående på mig. Jag hade nämligen varit borta från skolan en dag utan anmälning. ”Varför var du borta från skolan i går?” – Och utan att invänta svar fortfor hon: ”Var du borta och såg på prinsarna?” Såsom här ovidkommande anmärkning må följande förtäljas. Vår nuvarande konung var nyss bliven kronprins och i sällskap med sin broder prins Carl gästade de kammarherre Croneborg på Östanås. Kammarherrens söner voro säkert skolkamrater till prinsarna. Prinsarna åtföljda av kammarherre C. och hans söner gjorde en utflykt till Sunnemohyttan m.fl. ställen. På Grönässkogen träffade det höga herrskapet Gustaf på Vackeråsen, som blåste i näverlur och därför erhöll 10 kr. På skogen träffade de en bonde benämnd ”Hurra-Lars”. ”Jaså, kammerherrn, så han ä’ ute med sina drängar”. ”Det är allt annat än drängar, det, Lars” sade kammarherrn, ”det är själva prinsarna”. ”Jaså,” sa Lars ”var välkommen då”. Det lilla intermezzot lär ha roat prinsarna mycket. - -

Jag var emellertid ej borta för att se prinsarna utan av anledning, som jag ej kan erinra mig. Men tiden gick – en vacker dag fick jag säga farväl åt min kära lärarinna. Om något år lämnade hon sin lärarinnetjänst och gifte sig med en ung präktig man. De unga tu bosatte sig i närheten av Norra Råda kyrkoby. Om jag inte tar fel blev mannen mjölnare. -

Så gingo åter många år. Skoltiden var för längesedan slut. Jag närmade mig de tjugo åren och var seminarist vid Karlstads folkskollärare-seminarium. Så gästade jag en sommar min syster i Torsby. Hon skulle då en dag fara till torgdagarna i Råda och jag blev med. Där bland torgdagsfolket träffade syster Kristin min gamla lärarinna. De hade varit goda vänner i Sunnemo. Jag stod ett litet stycke ifrån dem, men jag hörde min lärarinna säg: ”Hur står det till med Gustaf?” ”Jo”, svarade syster Kristin, ”det är bra med honom – han är med här – han är stora karlen och seminarist i Karlstad”. Då kom hon fram till mig, tog mina händer i sina och sade: ”Är detta Gustaf?” Jag måste för ett ögonblick slå ned mina ögon, men fäste dem sedan en smula blygt på henne, ty jag kände mig allt fortfarande som hennes lille omhuldade skolgosse. Det var sista gången jag såg henne. Hon var väl en smula magrare och blekare än förr och det lilla röda födelsemärket ned på den ena kinden var kvar, men misspydde henne nu lika litet som förr. Hon var lika vacker, lika snäll, lika god och from, hon, min barndoms lärarinna. –

I folkskolan.

År 1874 började jag i folkskolan. Jag fyllde då tio år. Huru väl jag minns inskrivningsdagen. Jag var uppsträckt och fin i mina nya kläder. Mamma var med sin gosse till skolhuset. Jag provläste och ansågs kompetent att upptagas i folkskolan. Tänk att vara ”storskolsgosse” och gå i folkskolan – det var något, det! Vår folkskollärare hette P.G. Kjellin och undervisade i Gräs och Lids ambulerande folkskola. När man försöker skildra sina intryck från en skola, går tanken först och främst till läraren. En framstående pedagog säger därför ock: ”Läraren är skolans själ”. Om läraren ej präglar skolan i sin helhet, så gör han det alldeles säkert i något avseende. Om jag tänker på läraretyperna från min egen barndomstid, och jag tillägger – från en stor del av min egen läroretid - och jämför dem med nutidens, tycker jag mig se inte så få olikheter. Min synvinkel är visserligen mycket trång, då jag endast har att räkna med Sunnemo-förhållanden och de närmaste grannsocknarnas. De omspanner ett mycket litet område. Det synes mig emellertid som om äldre tiders lärare skulle ha en betydligt större pondus bland folket än nutidens, då man räknar med livets högsta värden. Det berodde allra mest på deras moraliska och kristliga inställning. Ett något så när ideellt, moraliskt betonat hem, måste givetvis värdesätta en lärare med liknande egenskaper. Detta återverkade fruktbarande på lärarens arbete bland de unga, ty ”den som äger hemmen, han äger barnen.” Och för sin egen personliga del äger ju en lärare en rik tillgång i en ideell livsföring. Ett exempel må här anföras: Alla lärare i Norra Råda hade, så vitt jag vet, en sådan inställning (kanske med något undantag) under min barndomstid. När den andliga väckelserörelsen gick fram över bygderna under 1870-talet eller nykterhetsrörelsen under 1880 och 1890-talet, ställde många av dessa lärare sig i rörelsens tjänst som gärna hörda talare. Detta gällde ock, om än på ett mera blygsamt sätt, Sunnemo socken. De voro ej heller bortkomna i det kommunala livets värld. –

Förhållandena äro nu, i berörda hänseende, det rakt motsatta på några få undantag å de omnämnda platserna eller socknarna. Skollärare Kjellin var en man, som höll måttet av högt ställda fordringar. Jag menar närmast som lärare. Alla som hörde hans undervisning måste medgiva att han var en mindre vanlig förmåga. Hans undervisning var på ett särskilt sätt förståndsodlande. Intet av de på skolans läsordning uppsatta ämnena försumrades. Kristendomsämnet gjorde han dock mest utav. Han ville ock, att hans

lärjungar i levande livet skulle omsätta vad de visste. Man skulle – som det heter – lära för livet, ej för skolan. Om måndagsmorgonen vid bibelläsningen frågade han allt emellanåt: ”Var någon av er i kyrkan i går?” Kanske frågade han vilken söndag det var. Framför allt frågade han: ”Vilken text var det på söndag?” Det gällde att komma ihåg den. Och så kom frågan: ”Minns du något som prästen sade?” Då var det sannerligen inte behagligt att sväva på målet eller någonting ännu värre – att ej veta någonting alls. En termin lärde han oss kristendom ur en handledning, som han själv skrivit. Vi hade ibland små skrivna häften i räkning. –

Sträng var han och obönhörligen konsekvent i sina krav. Alla skulle noga följa med vid undervisningen. Inga sidoblickar. Även om han höll på agan och straffade den brottslige på många olika sätt kunde han ock uppmuntra. Efter en lektion i geografi frågade han en gång: ”Är det någon av eder, barn, som till ex. vill ha reda på något främmande land, som ni har hört eller läst om, men som ni inte vet var det är? – Hans blick for spörjande över barnaskaran. Jag räckte upp handen. Ett belåtet leende lyste ur hans öga. ”Gustaf i Väsby! - Vad vill du veta?” frågade han. ” ”Jag vill veta var Grönland ligger”, svarade jag. – ”Johan på Täppa! – Gå fram till kartan och visa Grönland för Gustaf i Väsby”. En stor globkarta, upptagande Östra- och Västra halvklotet hängde på väggen. Men ehuru Johan på Täppa (Lervik sedermera) var en av de duktigaste eleverna gick han icke i land med sin uppgift. Pekpinnen i hans hand for än hit än dit – men fåfängt. Grönland var och förblev för honom ett terra incognito. Då kom skollärary Kjellin fram till min bänk, ställde sig bredbent framför mig, med händerna djupt nere i den snusbruna rockens fickor och sade skälmskt: ”Du satte honom på det hala”. Han såg på mig med ett vackert soligt leende. Tänk, att detta allvarliga anlete kunde lysa upp så vackert! Den stunden mindes jag under de flyende skoldagarna – ja, minns den än. –

Som förut är påpekad var skollärare Kjellin sträng, mycket sträng t.o.m. Skolungdomen, t.o.m. äldre personer, hade stor respekt för honom. Det kunde aldrig komma ifråga att en lärjunge kunde, så som man brukar säga ”sätta sig på näsan på honom”. Trots sin stora stränghet uppskattade Kjellin mycket högt alla lärjungar som voro flitiga, snälla och uppmärksamma. Bror August hade hans gunst, ty han var flitig och uppmärksam och ansågs duktig på s.k. grundfrågor. Jag hade heller ingen anledning att vara avogt sinnad mot min lärare – tvärtom. Lata, likgiltiga, olydiga, bråkiga och elaka pojkar höll han efter

så att det kändes. Fusk och orätrådiga knep i skolarbetet tålde han ej på några villkor och han hade verkligen Argusögon att upptäcka sådant. –

Det var en räknetimme, en klass eller två hade tyst övning under det att de övriga räknade högt på svarta tavlan under lärarens överinseende. Ett par flickor i den tyst räknande avdeln. hade något räknefusk för sig. Ingen av kamraterna lade märke till det. Men rätt vad det var, mitt under lektionen, gick Kjellin in mellan bänkarna. En svidande smäll av Kjellins fingrar. Hon hade ej varsnat sin lärare, flickan i fråga som fick slaget, utan hoppade till i bänken. Det sades att Kjellin hade något fel på det ena ögat. Ja, att han var blind på det. Jag vet inte vad som var sant, men det vet jag, och många med mig, att han hade ögonen med sig mer än någon annan. – Med få ord sagt: Kjellin kunde vara rätt elak mot besvärliga lärjungar. Mot oredlighet, skvaller och förtal reagerade han ock starkt. Kusin Augusta hade något ordbyte med ett par flickkamrater. Det blev pladder hit och dit. Kjellin fick reda därpå och skipade rättvisa, men det blev svidande anmärkningar. Faster var emellertid ej fullt nöjd utan gick till Kjellin för att klaga. Det vann hon emellertid ej mycket på. Kjellin utbrast förargad: ”Jag tror Herren Gud skickat vargarna på mej!” Han bad henne sedan att gå. Med djupt allvar, stundom på ett närgående sätt, uppträdde han mot all orättfärdighet. Fick han höra att något ont hade blivit förövat, någonstädes i bygden, kom det fram i hans predikan med mer eller mindre markanta drag. Det samma var fallet med socknens präst, pastor Holmqvist. Kjellin var rent av bygdens samvete. – Jag erinrar mig en predikan han höll å Lids skolhus i påskveckan.

Under veckans lopp hade ungdomen anordnat ett kalas i Granfall. En grupp Väsbypojkar sutto på den östra långbänken å Lids skolhus. Mycket folk var församlat. Kjellin målade med starka färger Kristus såsom skuldoffret, som skulle sona mänsklighetens synd. Efter att ha påpekat att det var våra synder som bragte honom upp på förbannelsens trä, sade han med en blick och en gest åt pojkarnas bänk: ”Kristus är död även för detta kalaset”. Pojkarna slog ned blicken och gingo tysta ut vid bönestundens slut. Hade det varit i nutiden, skulle pojkarna helt säkert demonstrativt och bullrande ramlat ut. Kom Kjellin resande på landsvägen en lördagskväll, eller en söndagsafton, och ungdomarna befunno sig på vägen, flydde de hastigt sin kos. Söndagshelgden inskräppte han starkt. Fick han framför allt på en söndags f.m., se en gosse eller flicka ute, blev det en redogörelse på måndag vart man skulle hän. Hade man

då ej att förebära något angeläget ärende åt far eller mor, blev det skrapor – kanske t.o.m. anmärkning eller nedsatt sedebetyg. Tiden var ju ock annorlunda då än nu. - -

Till sin yttre människa var skollärare Kjellin av medelmåttig storlek. Kjellins mindre goda hälsa bröts inom kort ned. Hans kroppshyddan var rätt så tunn och mager. Man var icke alldeles främmande för den tanken, att han drogs med någon tärande sjukdom. På våren 1876 nedlades han på sjukbädden, som blev hans sista. Det var lungshot som lade honom i graven den 30 maj 1876. Han var då endast en månad över 38 år. - - -

Det var en dag i samma månad som mor skickade mig till Lids skolhus med mjölk. Jag fick kaffe av Kjellins hushållerska, varefter hon öppnade dörren för mig till kammaren där den sjuke låg. Blygsamt stannade jag vid dörren. Han sade då: ”Kom hit till mig!” Jag gick då fram till honom. Minns ej säkert, men jag tror, att han tog mina händer. Huru som helst – han såg på mig med de djupt liggande stora glansiga ögonen och sade: ”Du skall – bli eller vara – en snäll gosse, Gustaf, som fruktar Gud. Vill du ej lova mig det?” Med nedböjt huvud framvisade jag ett knappt hörbart ja. Ännu inför den nära förestående dödsstunden ville han tjäna sin herre och verka hans verk. Det berättas att, när han förstod, att hans korta levnadsdag led mot sitt slut, han beklagade, att han ej tjänat sin herre såsom han bort, och dock – hans livs arbetsdag var uppfylld av troget tjänande och verkande. Han var ej blott de ungas lärare och fostrare utan ock de äldres, icke minst med förmaningens ord. Så sade han till den snälla mor Karin Nilsson, Lids ängarna, då han förmodade att hennes helgelseliv ej var nog varmt: ”Passa dej Karin! att inte Bengt går in i Guds rike i stället för dig!”. –

Men för att återgå till det förut sagda. Det var sista gången jag såg min lärare i livet. Då jag gick hem över kullarna söder om Lids skolhus – ”Torpa”, såsom vi kallar dem – grät jag stilla för mig själv. – Ännu en gång såg jag min lärare, men som död ligga skrudad till den sista resan uti Lids skolsal, som smyckats till begravningsdagen. Den röst som så livligt och medryckande ljudit undervisande, manande och väckande till unga och gamla hade för alltid tystnat i döden. – Självt skall jag tacksamt minnas honom, som ledde min undervisning under de två första folkskoleåren. Bror August, som hela sin skoltid hade honom till lärare bevarar och uppskattar med rätta mycket högt sin gamle lärares skolgärning. Sant var väl - såsom förut framhållits – att Kjellin var en sträng fostrare, men han var konsekvent och rättvis. För varje hyggelig lärjunge stod det klart, att han – sin

stränghet till trots – innerst inne ömmade för sina lärjungars kroppsliga såväl som andliga väl. – Han lämnade efter sig en hel del, vackert skrivna, handskrivna undervisningsutkast och dylikt samt annat i kristliga ämnen. Det säges att pastor Holmqvist erbjöd honom en vacker summa för att få övertaga dessa anteckningar. Kjellin avböjde anbudet och uppdrog i stället åt sin hushållerska att bränna upp dem. Så gick han bort, denna eldsjäl, i sin allra bästa ålder – men en sångare sjunger:

Det finns ej död för hoppets säningsmän
de som gått bort och de som leva än.
Nej – endast liv – ett steg blott livets gräns
Från bristfull värld och till fullkomningens.

På höstterminen 1876 fick klockare J. Eriksson jämte sin tjänst uppehålla undervisningen i Lids folkskola. Klockare E-n gjorde ju sitt bästa, men vi skolpojkar märkte snart att det inte var detsamma som vi förut varit vana vid. Kristendomsunderv. i bibl. hist. och katekes blev gärna bara en utfrågning av ord, men utanläsningen höll han strängt på. – På vintern 1877 vikarierade vid Gräs skola folkskoll. E.V. Gelin, bördig från Dalsland. Själva skolan hölls i Gräs, dagl. underv. näml., och roteförhören höllos i Lid. På sommaren kom en lärarekandidat så att säga, ty han hade ännu två terminer kvar. Det var K. J. Karlsson, bördig från Norra Råda. Karlsson var en ganska begåvad lärare å huvudets vägnar. Hans undervisning präglades av saklighet, reda och klarhet, men det var ett oförklarligt något i hans sätt och personlighet, som också gav hans annars goda undervisning en viss känsla av tyngd och gjorde den föga medryckande, som fallet var med Kjellins eldiga och livfulla framställning. Karlsson var dock rektor Kastmans mycket uppskattade lärjunge och hade en djup kristlig inställning. Det var en man bakom ordet. Trots alla möjliga förutsättningar att bli en god lärare hade han en viss svårighet att upprätthålla disciplinen. Karlsson hade helt enkelt inte den gåvan. Särskilt i Viljamsbol hade han det svårt. Det fanns där åtskilliga särskilt bråkiga, påhittiga och yra pojkar, som han ej kunde med. Orsakerna till Karlsson misslyckanden på området i fråga torde främst ligga i formerna för agan och tuktsens tillämpande. Sommaren 1878 gick jag i min sista folkskola, denna gång i Viljamsbol och två andra Väsbypojkar: Jonte ”därner” och Per-

Pers-Gustaf. En dag hade Karlsson ställt en gosse i skamvrån – om jag ej missminner mig var det August på Bäckén. Detta bestraffningssätt upprepades dagligdags. Pojken ledde han nu till skamvrån, där han plaserades så nära väggarnas hörn som möjligt med ryggen utåt. Om en stund hade han vänt sig om och tog små tuppffjät fram på golvet. Nu stod han väl en meter framåt på skolsalsgolvet och skänkte oss andra ostraffade ett flin, vilket vi återgäldade så långt vi tordes. – Nu fick Karlsson se honom och återplacerade honom i den gamla ställningen, men om en stund återupprepade han den gamla manövern. Pilten tog bestraffningen rent av som ett trevligt intermezzo. John på Bäckén, eller Manne som han då hette var dock värre ute, men det något år efter sedan jag slutat skolan. Karlsson hade mycket svårt att komma till rätta med ”Manne på Bäckén”. Än idag har John Beckman ringa sympati för sin lärare, d.v.s. för hans minne. Vid ett tillfälle ”bakband” Karlsson honom eller med andra ord band händerna fast bakpå ryggen. Detta minst sagt besynnerliga bestraffningssätt hade till följd att ”Mannes” far förhöll Karlsson det opassande däri. Fadern förklarade att han visste, att sonen var besvärlig och klandrade icke bestraffning i allmänhet, men denna bestraffning syntes honom föga passande. Han menade tydligen att bestraffande skulle ske på annat sätt. - -

För egen del gömmer jag på ett skolgosseminne som breder en om lätt skugga över Karlssons minne. Fallet belyser ytterligare att Karlsson ej var så lycklig i sina bestraffningsbestämmelser. Uddeholms bolag hade anskaffat en liten ångbåt, som bar den stora Värmlandssonen John Erikssons namn. Denna ångbåt skulle bogsera lastpråmarna eller ”järnbåtarna” som vi kallade dem. Vid förlig vind satte man upp ett stort segel, som förde ”järnbåten” sakta fram. Vid lugnt väder gingo ”järnbåtskarlar” efter sjöarnas östra stränder och drogo lastpråmarna medelst starka tjocka tåg eller linor. Nu skulle dessa primitiva metoder upphöra och båtarna eller pråmarna skulle bogseras av den nya ångbåten. Den hade lagt till vid Lidsbron några aftnar på färd norrifrån. Söderut efter Lidsjön hade den ännu ej gått en enda gång. Övra Lidspojkarne talade om för oss andra huru vacker och grann den var. Detta lockade Nedra Lids- och Väsbypojkarne. Locktonerna, som visserligen ej alls voro onda, buro frukt. Vi beslöto (alla pojkarne) att efter skolans slut springa bort till Lidsbron och se på båten. Per-Pers Gustaf satte Karlsson kvar efter skolans slut – ”Latsittningen” gällde bibliskan eller katekesen. När Gustaf såg att vi gingo norrut, kastade han om en stund sin läxbok och skyndade efter

oss. Karlsson fick emellertid se rymmaren, då han ”stack iväg” och kallade honom tillbaka. Komna till ”Kullarna”, landsvägens högsta punkt söder om Lidsbron, upptäckte vi att ångbåten denna afton ej anlant till ort och ställe., ty Norets hela övre lopp sågo vi från ”Kullarna”. Vid denna upptäckt vände vi genast hemåt. –

Dagen därpå blev en rannsakingens dag. Jag har aldrig under hela min skoltid för egen del upplevat en likadan. Förberedelserna till bestraffningen skedde i skolsalen. Sedan togs hela förbrytarligan in i kammaren och dörren tillslöts. Här blev nu ett skarpt räfst och rättarting med pojkarna. Anklagelsepunkterna: vi hade förbrutit oss mot skolans ordning, vi hade varit olydiga mot vår lärare och mot – Gud. Varför: för att vi efter skolans slut gått att se på en ångbåt. Hade vi gjort oss skyldiga till en olydnad så var det till en alldeles omedveten sådan, ty något direkt av oss uppfattat förbud hade han icke givit. Det kunde ha varit alldeles nog att ge oss en skrapa för att vi ej strax gingo hem, fastän även denna knappt varit befogad. Nu fingo vi alla falla på knä vid en soffa. Nu skulle vi bedja Gud om förlåtelse för vår synd. Då jag var mest upprörd av pojkarna ålade han mig att bedja, vilket jag gjorde – nödd och tvungen. Men att bedja Gud om förlåtelse för att man i all ungdomlig, oskyldig nyfikenhet gått att se på en ångbåt – efter skolans slut – vad var det för nonsens? Hela mitt inre var i uppror. Icke gladare blev jag till mods när pojkarna sedan sade till mig: ”Du ska bli präst, du bad som en präst.” Så skrattade pojkarna, men jag skrattade icke. Jag hade blivit tvungen att bekänna ett fel, som icke var ett fel – för något som mitt samvete ej det allra minsta oroade mig. Hade vi ljugit, svurit, talat stygga ord, varit i slagsmål eller på något annat sätt uppenbart förfelat oss, då hade vår lärare haft fog för sitt handlingssätt – som nu. En bön till Gud beden av ett barn men framtvungen av en annan människas maktspråk har väl knappast något moraliskt eller kristligt värde.

Såsom en motsats till denna värdelösa bön ville jag påpeka två särskilda bönetillfällen – ett från min barndom och ett från mina studieår. – Far hade en utmärkt mycket skarp och fin kniv. Denna var han mycket rädd om. Så tog jag honom – säkert utan fars vetskap – upp till skogen. Vet ej nu vad jag skulle göra. Allt nog – jag tappade kniven. Full av bedrövelse började jag prata, där jag ensam vankade av och an letande. Jag föll på knä vid en sten och bad Gud om bistånd. Jag steg upp och började leta igen, samt åtskilliga meter framåt. Och se där bland barren, trädavfall och mossa blänkte det lite i

aftonskymningen. Det var kniven! Jublande glädje! Under min seminaristtid var det en sak som ängslade mig mycket. Jag bad Gud om hjälp. Svårigheten löstes. Det var böner som gingo från ett ängsligt hjärta och sinne, som behövde hjälp. Över de bönerna kan jag ej harmas. – Om jag än ej hade hattankar mot min lärare, kände jag mig dock harmsen varje gång tanken leddes till förbemälda händelse. Karlsson visade mig sedan på många sätt sin välvilja, så att saken mer och mer gamlades av. Men än idag fattar jag inte motivet till Karlssons handling den där gången.

Karlsson var, som redan påpekats, en betydande begåvning. Ventileringen av frågor och diskussionsämnen låg mycket för honom. På läraremöten yttrade han sig därför ofta sakrikt och träffande. Jag minns att han här i K. på läroverkets aula fick erkännande av höga för sitt sakliga inlägg. Sista skolåret i Sunnemo var 1883. Avflyttade sedan till sin nya plats å Granbergsdals folk4skola i Karlskoga. På inbjudan besökte jag honom under påskferien 1884. Höll en bibelläsningstimme i hans skola. Jag var då i tredje klass. Efter uppnådd pensionsålder bosatte han sig på Lidingöns villastad, där han avled d. 9 Apr. 1932 – 78 år gammal – samma år som hans gamle gode vän , bror Johan. –

H.J Frisk blev Karlssons efterträdare som extra ord. lärare vid Lid-Viljamsbols folkskola. Folkskoll. Frisk var i allt Karlssons fullständiga motsats andligen och kroppsligen rent av. Frisk rörde sig kvickt och ledigt – betecknande för hans namn – i motsats till Karlssons något tunga och otympliga sätt, men han stod långt tillbaka för honom i intellektuell begåvning, kunskap och lärarskicklighet. Frisk hade en medfödd (stor) disciplinärisk begåvning som s.a.s. följde av sig själv. Skolpojckarna, även de mera oregerliga, fogade sig villigt och lydigt efter hans bestämmelser. Det var säkert Frisk hurtiga och öppna väsen, hans ordhållighet och välvillighet, som gjorde intryck på unga såväl som gamla. En av hans lärjungar, Karl Beckman, hade många berömmande och erkännsamma ord om honom, så fort hans namn kom på tal. Vid lärarmöten och andl. möten – särskilt skolmöten – deltog Frisk sällan i diskussionen. och gjorde han det gick hans inlägg vanligtvis på sidan om saken, men inlägget framfördes med en viss kläm och tvärsäkerhet. Betecknande för detta Frisks sätt var ett uttryck som hans förman, kyrkoh. Berggren, fällde om honom. Om Frisk var närv. vet jag ej. Anförandet har jag av Vilh. Andersson. ”När Frisk talar”, sade kyrkoherden, ”så går det till på samma sätt som när jag har Freja med mig och åker genom en skog. Han är först på den ena sidan av vägen

och sen på den andra; än hit och än dit och skäller här och var”. En smula elak liknelse men mycket träffande. Om t.ex. en bibelutsaga av Paulus förelåg till diskussion och samtal, hade han föga blick för Pauli klart framträdande kristologi utan for fram här och var i bibeln och talade om Abraham, Mose och David m.fl. Han var med få ord sagt ej teoretiker utan var mycket praktiskt inställd – affärsbetonad. Frisk var också från Knallebygden. Han talade gärna med gubbarna om affärer. I Gustaf Adolfs församling, där han utförde sin skolgärning, sysslade han så mycket med affärer att han fick en extra, varnande påstötning. Det berättades att han titt och tätt sade till den ene efter den andre av skolpojarna: ”Har din far några kalvskinn?” – Som pensionerad bosatte han sig i Filipstad, där han dog samma år som Karlsson och bror (1932). Karlsson dog d. 3 Apr. och hans efterträdare i skolan, Frisk, avled egendomligt nog dagen efter den 4 Apr. Frisk var årsbarn med bror Johan men några månader yngre. – Allt om allt – han var en god människa och mycket sympatisk i det kamratliga umgänget.

Seminarietiden.

År 1881 sökte jag och vann inträde på folkskolesem. i Karlstad. Bror Johan gifte sig eller hade sitt bröllop Pingsthelgen s.å. Han skjutsade mig till Karlstad vid tentamen. Förut hade man i mitt hem meddelat sig med en f.d. Sunnemodam, Malin Bengtsson, hushållerska hos Landskamrer Andersson, Herrgårdsgatan. Jag vill tro det var hon, som ombesörjde boningsrum. Det blev hos Murare Henning Sjögren, Kvarnberget. Bror Johan brukade tala om att jag såg dyster ut vid nedresan till Karlstad, varför han började ”rimma” och jag svarade. Det blev på det sättet ett glatt humör ömsesidigt. Bror låg kvar en natt hos Sjögrens, varefter han for hem. Så följde tentamen med det rätt stora antalet inträdessökande. När slutligen alla samtliga sökande samlats å seminariets samlingshall där Rektor skulle kungöra resultatet av prövningen, önskade jag halft – dåraktigt nog – att ej bli godkänd. Jag hade inte varit borta en enda natt ensam från hemmet och såg nu omkring mig över allt och allestädes idel obekanta ansikten. Så uppropade alla som godkänts och sålunda intagits i seminariet och därvid nämndes ock Lars Gustaf Werner, Sunnemo. Som en blix genomfor mig då den tanken: ”det var väl ändå bra – nu blir det att knoga”. – Kamraterna lärde jag mig snart känna och med flera av dem knöts en varm vänskap som fortsatte livet igenom – Ahlberg, Uhr, Franzén, Kempe, Lundell m.fl.

Husvärden H. Sjögren och hans hustru voro synnerligen pigga, glada och älskvärda människor. Rumskamrater under första term. voro tvenne fjärdeklassister Fredlund och Örnqvist. Örnqvist var särskilt snäll mot den oerfarne 17-åringen. En god vän fick jag först och sist i en läroverkselev, som ock var rumskamrat – sedermera Kyrkoherde J. A. Rudin, Nordmark. I två år bodde jag i Sjögrens vänliga hem, men S. behövde större utrymme i bostaden och upphörde att ha seminarister. Jag flyttade då vid tredje läsårets början, knappt ett stenkast längre upp på berget till en änkas bostad. Hon hette Sara Larsson och hade ett par minderåriga döttrar. Mannen hade dött tidigt. Det var också ett trevligt och vänligt hem. Mina kamrater de sista två åren blevo de förtrogna vännerna Ahlberg och Uhr, klassens bästa begåvningar. Ahlberg blev med tiden direktör i Ev. Fosterlandsstiftelsen liksom Uhr, överlärare vid Kastets (?) folkskolor utanför Gävle – staden med det diaboliska namnet. Det var en lycklig tid med gott kamratskap och många goda minnen fast man ju hade en smula bekymmer för läxor och betyg. Ännu idag, då jag som gammal pensionär går förbi de gamla platserna ”gamla semis” och Kvarnberget passerar en hel mängd upplevelser revy för minnet. Det händer, att jag stannar upp ibland och på någon minut försjunkar i drömmar. - - -

Däruppe på berget ser jag ”moster Saras” stuga. Hon tyckte om att vi kallade henne ”moster Sara” eller ännu bättre blott ”moster”. Jag minns den där rätt mörka höstkvällen, då jag tillfälligtvis gick utmed väggen vid liggdags och hörde en röst i kvällsdunklet bortåt Sjögren till. ”Vilka bor där borta?” – Det var rektor Bergendals röst. Härpå svarade en röst: ”Det är Ahlberg, Uhr och Werner”. Det var vår klasskamrat Branzell (far till den kända sångerskan Karin Branzell). Branzell hade mycket stort insteg hos Rektor. I hast störtade jag in under utropet: Rektorn kommer! Uhr stod färdig att krypa ur de onämnbare och lägga sig. I pantalongerna igen – och på med rocken. Nu knackar det på dörren. Stig in! ”Go afton, gossar!” ljöd Rektorns vänliga röst. Han tittade sig omkring i rummet. ”Jaha, ni bo alla tre här. Intet stort rum egentligen”. ”Ja, det var inte något vidare. Godkväll!” Någon visitation blev det ej mera fast Rektor och adj. Segerstedt och Beckman voro ut längre fram. Doktor Lind och adj. Törnberg visiterade icke på kvällarna. Ordningsstadg. bjöd att eleverna skulle vara inne på sina rum kl. 10 e.m. Den tiden fick ej överskridas utan särskilt löfte. Då vi dagen efter på söndags f.m. gingo förbi seminariet på väg till kyrkan, där vi söndagar skulle vara tillstädes, sågo vi några

seminarister stå bleka och förskräckta. De hade tydligen ej varit inne och väntade nu en skrapa, då Rektorn kom ut och gick till kyrkan. - -

Minnes härvid en komisk händelse, som utspelades en natt längre söderut på Kvarnberget. Där i ett hus bodde en västgötaseminarist, en ung kraftig och begåvad yngling, som hette Gabrielsson. Plötsligt märker G. ett ansikte tätt inpå fönstret. Gabrielsson igenkänner Segerstedt, litteratör och adj. i matematik och naturkunnighet vid sem., far till professor Torgny Segerstedt, vilken då var en liten rar gosse i seminariets övningsskola. Gabrielsson gick ut och följde efter den spionerande, som hastigt skyndade undan i höstmörkret. ”Va’ ä du för en knöl som stryker efter väggarna och glor in genom fönstren?” Han följde efter den flyende en bit, men aktade sig för att komma i hans omedelbara närhet. - -

Men, jag kommer ihåg mera, där jag står därnere på vägen och dväljes i minnenas värld. Där uppe på berget ser jag de stora breda stenhällarna intill ”moster Saras” stuga. Jag minns härvid en vårkväll i Mars 1885, min sista termin vid seminariet. Vi voro en liten grupp seminarister, som den kvällen stodo på de vida jämna stenhällarna och betraktade det praktfullaste norrsknen, man gärna kan få se. Jag har aldrig sett något liknande. Det var, skulle man kunna säga, ett storartat himmelskt fyrverkeri utan några fräsande raketer och andra knalleffekter. Allt skedde så majestätiskt tyst och stilla men så underbart praktfullt. Våldiga ljusknippen slungades från horisonten med rent av våldsamt styrka ända upp till zenit. Så drar sig det flammande ljuset tillbaka liksom för att hämta ny styrka och nu slungas ånyo än bredare flammande ljusknippen till samma höjd om ej längre. I den 8de psalmen säger psalmsångaren: ”du har satt ditt majestät på himlarna”. – Bror August var på Johan på Täppas (Lervik) bröllop den kvällen.

Ännu en kväll stod jag på dessa stenar - natten efter examen – sista kvällen under min skoltid. – Vår klass hade flera utmärkta sångare. Dessa hade nu samlats och sjöng serenader för flickbekanta. Man tyckte sig (ett stycke uppi sta’n) urskilja Hemfrid Rudéns mäktiga tenor: - -

”Så sjunger jag fast till min sång
Ej mer du lyssna får
Och att jag kunde kyssa bort
Från kindens ros din tår.”

Hemresan från Karlstad hade ofta sin tragik. Bandelen Karlstad – Munkfors fanns ej då. Det var hästskjuts vanligtvis på färderna till och från Karlstad. Jag erinrar mig särskilt tvenne gånger, då hemfärden skedde nattetid. Den ena natten var strax före jul. Bror hade omedelbart före Karlstadsfärden varit i skogen och rivit milorna. Vi körde sent ur staden. Första stoppet på resan var Ulfsbyn, där vi gingo in på ett ställe för att få oss kaffe. Medan kaffet tillreddes satte bror ned sig i halvliggande ställning på en soffa. Insomnade tungt. Oerhört svårt att få honom vaken, jag måste resa upp honom i halft stående ställning. O, vad jag frös den natten! Den andra nattresan var en kall natt i början av juni. Då vi vid soluppgången foro genom Grönässkogen sågo vi strax nedom Vackeråsen en vitklädd människa. Det var Nils Jönsson i Vackeråsen tokiga gumma som tog sig en morgonpromenad. – Vid ett annat tillfälle, då bror reste hem från K. blev han anhållen av en hel del sluskiga karlar. Det var bortom Kroppkärr, i Kroppkärrsskogen. Vi hade då i Väsby en häst som var en duktig springare. Bror lyckades få hästen i språng, men stenar och en och annan störstump dansade omkring huvudet på honom. - -

Den 1 Juni 1885 hade vi vår avgångsex. Den 2 Juni samlades vi mangrant å stat., då alla de flesta kamraterna reste. Det var ett rätt så känsligt ögonblick. Sex a' sju kamrater hade avlidit. – Då jag efter en stund efter tågets avgång gick Järnvägsgatan framåt mötte jag i Drottningsgatans korsning oförmodat en klasskamrat. Det var A.V. Arling från Arboga, en mycket begåvad kamrat och sympatisk. Han beklagade att han kommit för sent till tåget. ”Du är den enda, som jag får ta ett hjärtligt avsked av”. Vi tackade varandra för ömsesidigt gott kamratskap. Med ett varmt och hjärtligt handslag skildes vi åt. Denna trogne vän och kamrat blev den först som gick bort. Han drunknade den 20 Nov. s.å. i en sjö i Gräsmarks socken där han vikarierade höstterminen. Vår kamrat, överlärare Branzell vid Värtans folksk. Stockholm diktade en vacker sång under sign (Z) ur vilken några strofer här citeras:

”De skola leva sent den vännen glömmes
som somnat här, uti en bädd av is.
Ett troget hjärta ej i graven gömmes
och ej en vänskap som förtjenar pris.

Väl hjärta stelna kan av dödens isning
men icke så den hjärtevarma själ
Hon vänder åter som från landsförvisning
till fadershuset, där det allt är väl.
Av hjärtlig tacksamhet jag därför ristar
en runa över vännens våta mull.
När livets träd en gång mist sina kvistar
O, må vi mötas då i glädje full.
Du var den förste utav brödraringen
som ifrån arbetet blev kallad hem
en vän och en kamrat som snart sagt ingen
Av bröderna från Karlstad åttifem. (Z)

De gamla klasskamraterna d.v.s. de som voro i livet stämde möte vid tre särskilda tillfällen efter 30 år, efter 40 år och efter 50 år. Det var oförglömmeliga samkväm med kortare tal, med relaterande av gamla skolminnen och med gemensam måltid under den mest kollegiala stämning. Därjämte förekommo uppläsningar av för tillfället författade verser. Branzell skrev verser för trettioårsmötet. För de två andra samkvämen hade jag skrivit några verser. Sista kamratmötet, femtio-årsmötet, hölls på årsdagen av examen d. 1 Juni 1935. Kamratskaran hade då smält ihop från siffran 31 till siffran 16vv (?). Många hade av sjukdomsfall eller annat hindrats från att närvara – bott 6 inställde sig vid mötet. En av dessa kamrater, Branzell, förklarade sedan i brev att ”detta möte var det mest givande liksom också det mest gripande – såsom det kanske sista sammanträffandet.- Kamraterna vid detta möte voro: Branzell, Uhr, Franzén, Blomberg (utg. av en ståtlig teckningskurs), Lindgren och Werner. En av dessa sex kamrater har i år avlidit (5/1 1938) Lindgren, betrodd kommunalman, klockare och lärare i Lysvik. Branzells vackra verser vid trettioårsmötet lyda så:

Det gamla Karlstad sig består
en riktig invasion,
en skara främlingar där går,

och väcker sensation.
På gatan stanna de ibland
vid gamla minnens spår,
de kommit ifrån stad och land
att med varandra skaka hand
förnya gamla vänskapsband
nu efter tretti år.

Vår brödraked från åttifem
förlorat mången länk.
Ack, huru väl vi minnas dem
som sleto samma bänk!
Och ur katedern stigit ner
båd Segerstedt och Lind.
ej Törnberg rättar skripta mer.
De vila – deras plats du ser
där tacksamt minne hyllning ger
bak kyrkogårdens grind.

Vårt brödraband från åttifem
har bundits hop igen.
Och ingenting kan skilja dem
som knutits vän vid vän.
Till gamla värv vi åter gå
med ungdomskärlek än,
vi ännu nytta göra få,
och ännu varma pulsar slå.
Om fem år vi i Karlstad gå
på nytt – vi ses igen. (Z) (Det blev tio år)

I egen skola – lärarekamraterna.

På eftersommaren 1885 fick jag arbeta i min egen skola i Viljamsbol. Pastor Lagerlöf brukade skämtsamt säga att jag hade en viss ”klockarkärlek” för Viljamsbol. Det hade nog fog för sig. Jag hade gått min sista skola i V. Liksom Väsbypojarna voro styvast i skolan så voro de ock starkast. Väsbypojarna voro därför föremål för stor uppmärksamhet å Viljamsbols skolbarns sida. Detta bidrog inte lite till vår trevnad i Viljamsbol. Folklynnet förefaller en smula mera öppet och meddelsamt i södra skolroten än i den norra, där folklynnet verkar mera inbundet och tillknäppt i allmänhet, fast redbarheten och uppriktigheten stod lika högt där om ej högre än i V-bol. Fann mig dock bra på båda skolrotarna. Det starka nykterhetsintresse, som grep Lidsungdomen efter 1896, då bbf. (blåbandsföreningen) Daggryningen bildades, knöt mig fastare till Lidsbygden. –

Många faktorer medverkade till trevnad i min skolgärning. En sådan faktor var förmånen att ega goda, vänfasta och i bästa mening kamratliga, lärarekamrater i socknen. Hela min skoltid ägde jag denna värdefulla förmån. Klockar Eriksson (klockar E. var född i Frykerud i Värmland 1824 och dog 1903 i Sunnemo) skolverksamhet stod inför sin avslutning. Dock voro vi lärarekamrater i några år – slutet av hans mycket långa lärarebana. Jag titulerade honom givetvis farbror. Då jag som liten skolgosse nödortvigt kunde läsa och skriva, så minnes jag en liten tavla på kammaren ”uppå”. Det var en gratulationsvers, infattad i glas och ram, med klockar Erikssons vackra, prydliga handstil. Versen började så: ”För fem år sedan sedan på denna dagen, då till världen föddes du”. Versen var tillegnad bror Johan, som då var en liten, liten pys. Undrar om tavlan finnes kvar i Väsby än? Skada vore det annars. Klockaren brukade taga ut lönen i natura, som det hette på den tiden. Jag minnes att mor ville ha det fint och städat när ”klockarfar” kom. Brukade ibland få en femöring av honom – stor penning för en liten pilt. Under sin första läraretid hade han hela socknen på sitt konto. Någon månad här och någon månad där. Han kunde, berättades det, sätta någon duktig pojke till monitor för de andra barnen, under det läraren gick in i någon grannstuga på kaffebjudning. Klockare E. hade stor förmåga att underhålla sig med gubbarna och gummorna. Sådana ”avvikelser” kunde ske under en tid, då skolordningen var föga reglementerad. Klockar Eriksson var, egentligen,

ingen dålig lärare. Han höll mycket starkt på utanläsning – katekes – bibl. hist. – psalmerna. Det blev si och så med förklaring och utredning – på sin höjd litet av ord. Tid gavs därigenom återupprepade repetitioner och memorerande av lexan. Åt skrivning och läsning egnades mycken tid. Flera av barnen voro rent av skönskrivare. Räkningen inskränkte sig i regeln till hela tal (i de fyra räknesätten) quattor species. I bråkläran var han inte synnerligen hemma. Ej heller hade profanämnen historia, geografi och naturkunnighet någon bemärkt plats vid läroanstalten. Erkännas måste i alla fall att han gav sina skolbarn en god grund att bygga vidare på. Pastor Holmqvist sade en gång till mig med en viss spydighet: ”Erikssons barn kunna katekesen nästan bäst”. Och detta fastän skoll. Tillqvist i Gräs var mycket omhuldad av pastorn. ”Ja, det tror jag nog” svarade jag men tillade satiriskt: ”Förstår de då vad de läser och har de någon kunskap om katekesbegreppens betydelse?”. Han gav mig inte svar därpå. –

Allt om allt – jag sätter för min del Erikssons undervisning högt mot nutidens kristendomsunderv. i folkskolan. Luthers katekes med dess utveckling var en god stomme att bygga vidare på – förklara, utveckla, tillämpa till en aktningvärd kristendomsinsikt. För en nutida modern lärare, som har en indifferent inställning till kristendomsämnet blir säkert undervisningsresultatet mer än kient. Indifferent lärare fanns väl också i den gamla tiden, men dessa lärare måste om än nödtorvtigt följa katekesen, som lagstadgad lärobok. Barnen fingo ändå ett visst kunskapsförråd – men nu !? Lärare K.J. Lundgren, Karlstad, berättade för mig en gång, att han efter sin pensionering vikarierade i en skola i närheten av Kristinehamn. Den ordinarie läraren var visst sjuk eller utsatt för ett olycksfall. Jag tror det var en fortsättningsskola det gällde. ”Det fanns bland eleverna ganska begåvade ungdomar”, sade Lindgren, ”men inte en enda av dem kunde de tio budorden – bedrövligt!” När därför folkskoll. – ecklesiastikmin. Verner Rydén i några få penndrag avlivade katekesen (ett maktspråk som väckte häpnad hos våra grannfolk) gjorde han såväl folkskolans kristendomsunderv. som vårt folks kristendoms kunskap en verklig björntjänst. Äldre konfirmandlärare påstå att kristendoms kunskaperna sjunkit under de senaste tiderna – ja, att den alltfört sjunker. Själv hörde jag – utan den underv. lärarens vetskap – en kristendomslektion, som var helt enkelt bedrövlig. Läraren i fråga var väl meriterad.

Min andra lärarkamrat under mina första lärår i hembygden var P. Tillqvist i Gräs. Tillqvist var en i hög grad spirituellt och intressant personlighet. Kroppshyddan var mycket oansenlig – ja, missbildad. Kroppslängden var blott en tio- à tolvårig gosses, men gestalten var för övrigt rätt axelbred med en liten puckel överst på ryggen. Det var som om ett par ryggkotor skjutit ut. Men i denna oansenliga kropp bodde en pigg, vaken och verksam själ. Praktiskt utrustad och originell i sitt umgänge hade han lätt att skaffa sig vänner. Han var en god andlig talare och nykterhetstalare och var icke så litet musikalisk, spelade orgel och gitarr rätt bra. Det senare instr. i kretsen av musikintresserade ungdomar. Han ledde ock en liten sångförening. Tillqvist var som man brukar säga ”rolig” framför allt i den trängre vänkretsen. Han var ock uppburen av skolbarnen för sitt pigga gemyt. En afton kom jag till hans skola strax före skolans avslutning för dagen. Det gällde att upphöra en psalmvers, som ingick i läxan för dagen. Det var ps. 3 vers 7: ”Oss välsigna och bevara etc.”. Istället för att låta ett flertal barn uppläsa versen i sin helhet, vilket sätt skulle ta åtskillig tid, tillgrep han sättet att låta flera barn uppläsa versen strofvis. Så fick en pojke eller flicka läsa: ”Oss välsigna - - bevara”: en annan ”Med nåd - - förklara”. Tillqvist pekade på den som skulle läsa upp strofen eller ock ropade han namnet. Så kom man till fjärde versstrofen: Här ditt namn vi vilja sjunga. En pojke satt och smygläste, hållande psalmboken under pulpetkanten. Nu fick han påstötning. ”Här vi vilja sjunga!” skrek han till med stark tonvikt på ordet ”här”. I detsamma föll psalmboken med en kraftig duns i golvet. ”Jaså, du vill sjong du!” utbrast Tillqvist på sitt oefterhärmliga sätt.

År 1895 började den långa smärtfyllda sjukdom, som till sist lade T. i graven. Gräs skola var ambulatorisk – Gräs – Bosjön. Tillqvist hade sjuknat från sin skola vid Bosjön. Av terminen återstod då sex à sju veckor, som jag fick skolrådets uppdrag att hålla. Det var sista terminen Sunnemo skoldistr. ombesörjde skolunderv. i B. Bosjö herrgård, slipverket och omkringliggande lägenheter på närmare eller fjärmare håll lades påföljande året under Fernebo, Filipstads landsförs. Jag hade examen på Gustaf Adolfsdagen d 6:e Nov. Dagens examen fick därför en dubbelt högtidlig prägel. Jag hade med barnens tillhjälp smyckat skolsalen med vackra enbuskar och med flaggor som jag medfört från mina skolor i Sunnemo. Patron Bergström, en varm patriot, var så rörd att han hade svårt för att tala vid avslutningen. Från Sunnemo voro närvarande: pastor

Lagerlöf och klockare Eriksson samt bror Johan och småskoll. Henrik Larsson. Patron B. var mycket tillmötesgående och gästfri. Upprepade gånger var jag inbjuden till herrgården på mat eller kaffe. Fru Bergström, syster till jägmästare Dahl, Väsby, var en mycket snäll människa. Bror skämtade med mig över fruns artighet mot min person. –

Bosjö skola var besvärlig från Sunnemo-synpunkt sett. Genaste vägen från Gräs till Bosjön, vintervägen, var omkring en mil och sommarvägen för frakt av skolmat via Svartån och Fors var cirka 3 mil lång. – Vid B. skola fanns nu några barn som skulle konfirmeras och skriftas en lördag och söndag i början av Okt. Jag följde med barnen och deras fäder eller mödrar i den tidiga morgonstunden på färd till Sunnemo kyrka. Barnen och deras föräldrar övernattade i kyrkbygden. Det var lämpligt att göra ett besök hemma i Väsby och stanna där tills återfärden till Bosjön skulle ske på söndagsafton. Det var året före mammas död. Vi gingo kl. 5 på morgonen från Bosjön. Karlarna hade till en början bloss att lysa sällskapet genom de mörka skogsstigarna. Vägsträckan är nog, efter vad jag kan förstå på kartan, cirka 1½ mil.

Under år 1896 uppehölls skolan i Gräs av flera vikarier, bland andra klockare E. Österling, som tjänstgjorde vid kyrkan några år efter gamle klockar Eriksson. På högsommaren s.å. vikarierade Källberg. Han hade då ett år kvar av sin studietid. Avlade ex. 1897 och kom omedelbart som ordin. lärare till Sunnemo samma år. Jag fick än en gång vikariera för Tillqvist – denna gång i Gräs. Han låg då alltid till sängs i det dåvarande lilla rummet invid skolsalen. Rummet intill stod till mitt förfogande dag och natt. Jag skötte om Tillqvist så gott jag kunde och läste för honom. Han led rätt mycket, men hans humor och pigga sinne kom ofta till synes sjukdomen till trots. En natt, när han var mycket illa ansatt, ropade han på mig. ”Om det skulle behaga Gud hädankalla mig i natt, blir du rädd då?” sade han. ”Åh nej,” svarade jag, ”det kan väl inte komma i fråga”. ”Ja, jag skall inte”, återtog han ”komma och nypa dig i näsan”. –

Han levde ännu omkring två år efter denna händelse. Man förde den sjuke snart nog till hans synnerligt älsklige svåger f.d. soldaten Jan Gräsberg, hos vilken han fick en god och kärleksfull omvårdnad ända till sin död. I hans ansökningshandl. för pension av obotligt sjuka lärare, vilka handlingar jag fick bevittna, fanns ock läkarattesten för sjukdomsorsaken: ”inflammation i ryggradens bröst – och länddel av tuberkulös art”. Intyget var av doktor Sahlin, som tyckte mycket om sin hurtige patient. ”Om någon sjuk

människa kan bli uppkryad av sitt goda humör, så är det skollärare Tillqvist”, säges doktorn ha yttrat. Vemodsfyllt var det att tänka, att han, den mänskligt sett så sympatiska mannen, skulle få en så lång, plågsam lidandesväg. ”Om något skall talas vid min grav”, sade han, ”så skall det vara över orden: ”Genom många bedrövelser måste vi ingå i Guds rike”. Apg. 14:22. Tillqvist dog i slutet av April och begravdes den 1 Maj 1898.- Han jordades, som redan är påpekadt, vid hans företrädare P.G. Kjellins sida. Ur ett sorgeskvåde vid hans grav relateras några verser:

Tack, farväl! Den tanken genombävar,
Vemodsfyllt var tanke, tal och skrift.
Tack, farväl! Den hälsningen dock svävar
Som en vårfläkt över öppnad grift.
Tack farväl! Vår sista hälsning ljuder
Över stoftet och förgängelsen
Tack, farväl vår rörda stämma bjuder
Helg åt minnet och åt saknaden

Medan nu det i naturen våras
Göms din hydda uti jordens mull.
Vän och broder! Våra ögon tåras
Blott av saknad för ditt hjärtas skull.
Som en solig majdag uti minne
Är den levnadssaga vorden lik
Blid och vänlig står du för vårt sinne
Uppå levnadslust och glädje rik.

Ej med klagan vi ditt minne firar
Ty du kärleksfullt dig själv oss gav.
Må de ädla frön du sått uppspira
Liksom vårens blommor på din grav.
Vila ljuft! I döden än du talar

Såsom vandrade du bland oss än.
Tack för ädel sådd i skolans salar
Ungdomsskaror må välsigna den.

Sov i ro, där i din grav du gömmes
Älskad, saknad uti liv och död.
Tack farväl! Din hågkomst icke glömmes
Trofast vänskap uti lust och nöd.
Tack farväl! Invid din bår sig gjuter
Saknans smärta djupt i varje själ
Och i bön till Gud sig hjärtat sluter,
Broder, lärare och vän – farväl.

Redan under Tillqvists sista sjukdom och omedelbart efter hans död, hade Sunnemo förs. förvärvat tvenne nya, utmärkt dugliga lärare - på samma gång jag själv vunnit två synnerligen sympatiska lärarekamrater, A. Alsterlind och O.A. Källberg. Ideellt inställda, besjälade av en god kamratanda, själsfränder i mångt och mycket och därjämte tämligen lika i ålder blev allt detta läraretillskott en värdefull tillgång för mitt vidkommande. – Alltid följaktiga på möten, resor och utflykter gjorde sig vår kamratanda sig gällande även bland grannsocknarnas lärarekår – ja, nästan med beundran. – Vi besökte varandra i tur och ordning, kvarstannade stundom ett par dagar under ferietiden särskilt – kortare gästning under skoltiden. Läste och diskuterade under dessa samkväm. Jag läste oftast ur den tyske prästen dr. O Funkes böcker, som voro tämligen aktuella vid seklets början. På åtskilliga söndagsaftnar hade vi anordnat s.k. ”Afton underhållningar”. Källberg och jag hade små föredrag. Alsterlind läste poem, spelade orgel och sjöng med en sångförening. Sedan Alsterlind 1907 ingått äktenskap och vi andra två år därefter (1909) blevo våra kamratbesök mera sällsynta och kortare än förut men de upphörde aldrig helt och hållet. Koll. Källberg blev mycket verksam på det kristliga och nykterhetsvänliga området, därigenom framträdde tydlig hans personliga gedigenhet. Alsterlind var ofta med vid sådana möten men var oftast ej aktivt verksam. – Vännen Källbergs karaktär var alltid

försynt, samvetsgrann, balanserad. Källberg har gåvan ännu idag att uppträda stilla, nästan blygt, tala enkelt men logiskt och sakligt. Vad hans personlighet angår känner jag ingen lärare, som jag kan jämföra med honom. Det har sagts om kontrastprosten Engström i Bolstad, att han är Dalslands- och Värmlandsprästernas samvete. Jag skulle vilja säga, att skollärare Källberg är Sunnemofolkets - prästens såväl som bondens – samvete. - - Jag skattar mig lycklig att i honom ha en sällsynt trofast vän, ega en vänskapsförbindelse, som jag har allt hopp om att den aldrig i livet skall brytas.

- - -

Om Gustaf Werners diktning

Karlstad d. 15 dec. 1941

Bäste Hadar!

Sent omsider sänder jag dig mina rimsmiderier i den bok du för rätt länge sedan sände mig. Det är ett urval ur de mångfaldiga verser jag satt ihop. Om alla de medtagna poetiska utgjutelserna äro bättre än de uteslutna, som ej fått plats bland de nu sända kan jag ej säga. – Jag var särskilt glad, då jag i en gammal anteckningsbok återfann de verser jag läste vid bror Johans grav. (Jag vill minnas, att du sade, att du förlorat dem). Men så återfann jag också i ett kladdhäfte de verser jag skrev till syster Kristins jordafärd. Mina käras verseftermäle finner du samlade med undantag för fars. Jag var vid hans död ung och föga eftertänksam. Du gode, kärleksfulle far, du hade mer än väl varit förtjänt av en tacksam runa på din grav! – Verserna vid mors grav är en efterbildning av en tysk dikt – av Gerok om jag minnes rätt. – I mina nykterhetsverser har jag mycket upprepat mig själv i likformiga ord och vändningar. Mången gång har orsaken varit den, att jag väl sent gripit mig an med ett versmakeri till den eller den festligheten. Jag har därför sökt hjälp i

något förut skrivet. Då jag uppläst mina verser – särskilt nykterhetsverserna – på olika platser, på olika tider och för olik publik har släktskapen med de resp. diktförsöken knappast verkat besvärande. En annan omst. må påpekas. Alla nykterhetsverserna äro skrivna före omröstningen 1922 – därav det ofta återkommande hoppet om seger i kampen för totalförbud till exempel. Förbudsomröstningens resultat blev väl nedslående och lade kanske sordin på nitet, men min gamla inställning till nykterhetsaken behåller jag till mitt livs slut. – Bland andra poetiska försök har jag verser på födelsedagar och andra minnesdagar. Ur Alvas födelsedagsbok har jag gjort ett litet urval. Under olika tider har jag skrivit en mängd verser till uppläsning vid gravar – minst ett 20-tal i Sunnemo och i Karlstad 12 eller 13. Bland dessa senare vid läraren Karlstedts och Grens gravar samt vid pastorskan fru Anna Engströms jordfästning i domkyrkan. –

- - Den sända boken har varit fullskriven sedan månader tillbaka. I förbigående må nämnas att jag inskrev din faster, Kristins, vackra dikt som avslutningspoem. Boken är inte vidare översedd och rättad, men jag anser, att jag nu måste sända den. Skalder, litteratörer och resp. förlag utsända sina bokalster före jul. Jag vill också i fåvitske sagt, göra på samma sätt och låta min bok ”utkomma” i ett – säger (1) exemplar. Har dock skrivit mina verser i några mindre poemböcker, såsom ett minne till barnen från far – när min dag är all.

Det har dröjt länge med skrivningen i boken, men arbetet är nu äntligen slutfört.
Till sist

Mina bästa hälsningar till dig och din fruga från oss alla

Din tillgivne

farbror Gustaf

Några utdrag ur Poesiförsök av Gustaf Werner (som dock troligen inte är den sammanställning av dikter, som nämns i brevet från GW till Hadar Vessby i december 1941).

På mammas graf
(den 17 Maj 1896)

Hon är ej död Hon sofver blott så stilla
Uppå sin sista bädd.
Hon slumrat in från jordens tvång och villa
Så vit och högtidsklädd.
Nu hennes ande funnit ro från striden.
Från kval och smärtor uti denna tiden
Från jorden äflan och dess omsorg snöd
Hon är ej död.

Hon är ej död, ty själen den tog vingar
- så hoppfullt jag det tror –
Den öfver jämmerdalen gladt sig svingar
Ditupp där Herren bor.
Där dväljs hon säll uti det klara ljustet
Ty där, uti det rika fadershuset
Ej varder värk, ej rop, ej tår, ej nöd
Hon är ej död.

Hon är ej död. Hon endast hvilat funnit
Re'n efter lyktad färd
På tiden har hon ändtligt hamnen hunnit
I evighetens värld
Fast hyddan fallit, handen maktlöst domnat
och ögat brustit och hon stilla somnat
Från Jesu mun så tröstrikt ordet ljöd
Hon är ej död.

Den som dig älskat du som trofast blödde
Den aldrig nå'nsin dör
Ty när i Kristus du är bärgad vorden

Du lefver moder – om ej mer på jorden
Och lif och oförgänglighet då är din lott
Du sofver blott.

Tung kännes smärtan
Vid den kalla båren
Sorgen pressar hjärtan
Och ur ögat tåren
Moder, du får bida,
Vid vår faders sida
Dagen som kommer.

Djup är vår klagan
Där i graf du gömmes
Slut är lefnadssagan
Men din bild ej glömmes
Kan man väl glömma
Sinnets det ömma
Utaf en moder.

Från ditt plågoläger
Bön om frälsning fördes
”Snart, ack snart, du säger
Och din bön den hördes
Stillad blef din trängtan
Uppfylld blef din längtan
Andens och brudens.

Tack för allt ditt rika
Varma moderssinne
Som så sent skall vika
Bort utur vårt minne
Tacksamt vid din kista
Följs du till det sista
af våra böner.

Slumra nu så sakta
Uti jordens sköte
Herre, sänd att vakta
Stoftet till ditt möte!
Gud, du kan allena
Sist med kroppen ena
Frigjorda anden!

Snart i frid du hvilar
I den vigda mullen
Inga smärtor ilar
Nå den gröna kullen,
Herren själf dig väcker
Då den dagen bräcker
Som ej har afton

Maningsord

Till den nybildade bbf (blåbandföreningen) i Wiljamsbol den 29 Sept 1901

Var hjärtligt hälsad denna stund
Du skara som på hemmets grund
Har dragit ut mot rusets makter
Må segern följa dina spår
Och väg bereda var du går
Och framför allt i dessa trakter.

Ja, var välkommen en och hvar
Som sig i ledet fylkat har
Gud värdes edra händer stärka
Er fot bevara ifrån fall
Och främja ädel gerning all
Samt gifva nåd att troget verka.

Du tärna, ungersven och man
Med villig håg gör vad du kan
Med hjärta varmt med barm i lågor
Blif nykterhetens fasta värn
En vall så stark som mur af järn
Mot rusdrycksflodens vilda vågor.

Uti den Högstes namn jag ber
Att I med trohet samlen Er
Kring nykterhetens ädla fana
För fosterland för hem för härd
I drager nykterhetens svärd
På eder lefnads vädjobana.

Till strid till strid du unga kår
Som första gången samlad står
Att gifva löftet trohetseden
Dig gifve Herren kraft och mod
Att gå i striden glad och god
Med enig håg i slutna leden.

På denna ljusa minnesdag
Vi ingå fosterbrödralag
Men ej i blod det knytes samman
Vår Bragefull, vår löftesskål
Är icke fylld med alkohol
Ty här är nykterheten flamman.

Väx skön och fri i solens ljus
Som blomman utur jordens grus
Slå ut i blom ej blott i knoppning
Förening invid Grässjöns strand
Väx stark i skyddet av Guds hand
Det är min hälsning, vår förhoppning.

Den högste kraft i alla gjut
Att följa varje godt beslut
Att kämpa trofast här i tiden
Att svärja död åt ondt begär
Att maklig ro som feghet är
Ty om i älsken friden – striden!

Ja, strid din strid för rätt och dygd
I Wiljamsbol i hemmets bygd
Gud signe hvad till lycka länder
Så verka nu hvar dag som går
För segern Guds allsvåldig rår
Som bär en värld på sina händer.

Hågkomster

I minnets helgedom jag gått
Och lyssnat dagen lång
Och alltid något skönt jag fått
För tanke tal och sång
I detta templets ljusa salar
Där sjunga minnets näktergalar.

Jag lyssnat där till bäckens brus
Utí hans ljufva lek
Jag skådat sommarnattens ljus
Känt aftonvindens smek
Och mången sällhetsdröm var bunden
Vid björkens fot i gröna lunden.

I lifvets sköna ungdomsår
Jag mina kransar band
Med glädtigt mod så månget år
O insjö vid din strand
Jag hört din böljas svaga brusning
I vemod och i glad förtjusning.

Ja, mången stjärna ler i glans
Från gångna dagars frid
Och mången älsklig saga fanns
Från barn- och ungdomstid
Från skog och sjö och berg och dalar
Jag hör hur minnets stämma talar.

”Du minnets ljusa tempelgård
Låt dina portar opp”
Tag om mitt hjärtas minne vård
Likt vårens blomsterknopp
Låt det i glans gå upp en gång
Bland jordens strid och tvång.

G.W. 1895

Vid afskedets stund

Vid afskedsfesten den 24.4.1904 för Paul Johansson o. Viktor Eriksson

Drifvan smälter, isens boja lossas
Bäckar löses utur fruset tvång
Bores välde håller på att krossas
Uti Nordens land ännu en gång.
Fågeln flyttar ifrån söderns länder
Än en gång till Nordens gamla stränder.

Moder Sveas jord snart grönskar åter
Ifrån Skånes strand till Lapplands fjäll
Vårens skurar med sitt perlregn gråter
Böljan sjunger ifrån häll till häll
Trollsk sin visa – vårens glada sånger
Som oss tjusat många, många gånger.

Snart, ja snart så grönska dina lunder
Fosterland, du stora svenska hem
Firar snart sin fest i sommarstunder
Hvem är denna festans föremål, ja hvem
Jo enhvar som på din mark den trygga
Uti älskad hembygd bo och bygga.

Hvarför är då fest idag man frågar
Uppå fridlyst plats å denna stund
Är det vårens "huldra" som nu vågar
Träda utom eget bohags grund
Är det någon minnesdag man firar
Just när vårens blyga blommor spirar.

Hvarför ser jag dig då ungdomsskara
Enigt samlad omkring ditt standar
Hvem har kallat Er att redo vara
På en välkänd plats sen gångna da´r
Kanske brödrasinet, vänskapsflamman
Denna afton länkat Eder samman.

Så det frågas – hvem vill svaret bringa
Läsa den förstämning som här rå
Vemodsfyllt kanhända svaret klingar
Fast därute råder sol och vår
Hvar och en bär i sitt stilla sinne
Denna sabbatsafton afskedsminnen.

Aftonstunden tolkar detta möte
Festklädd sal sitt tysta vittne bär
Då församlad i vår hembygds sköte
Blåbandskåren enigt fylkad är
Ty ur ringen tvenne länkar brytas
För att kanske mer ej återknytas.

Tvenne knippen i din fackla släckas
"Dagens gryning" – facklan ibland oss
För att nu till fjärran världar sträckas
Återtända där sitt släckta bloss
Önska den – fast skild från vår förening
På sin plats bli ljus i bästa mening.

Dessa knippen, dessa länkar båda
Trofast kämpat nykterhetens strid
Vemodsfulla drag vi också skåda
När vi skiljas kanske för all tid
Dock – de slitats icke vänskapsbanden
Äfven om till afsked räcket handen.

Nej, de slitats ej – de säkert följa
Dessa unga utur våra led
Söndras ej fast hafvets vilda bölja

Bryta länkar ur vår brödraked.
Trohets makt och kärleken och friden
Trotsa rummet, vedingarna – tiden –

Tack o yngling du som fört vår penna
Tacksamhetens gärd må bli din lott
I föreningen vår skuld vi känna
Allsköns lycka önska vi dig blott
Ej vi kunna några gåvor bringa
Huru gärna än – vi ha ju inga.

Tack jämnväl från mig – din nära frände
- Från det hem oss fostrat begge två –
Och som ifrån späda år dig kände
Skydde Gud, hvarhelst din väg må gå
Tack att samförståndet aldrig vikit
Släktvänskapet aldrig nå'sin svikit

Tack du unge vän, kamrat tillika
Du hvars vagga här i bygden står
Vår lyckönskan tag den minnesrika
Innan du ifrån din hembygd går
Följe dig jämnväl långt bort i världen
Vår lyckönskan på den långa färden.

Tack vi bringa Eder kära unga
På en minnesdag som denna är
Vemodstoner dallra på vår tunga
Då vår röst nu denna maning bär
Skydde Gud från synd och sorg och fara
Dessa unga – med din hand bevara.

Tack farväl vi säga Eder båda
Då ni skiljas ifrån hemmets bo
Möts vi åter – mången ej skall skåda
Eder här – ”de vandrat ha till ro”.
En gång kanske Edra tankar ömma
Stannar inför gröna kullens gömma.

Var, o Herre med i lifvets öden
jämna stigen ”gör den lyckosam”
Skydda dem i frestelsen i nöden
För dem underbart och härligt fram.
Fram till lycka här om godt Du funnit
Fram till landet, ”där man öfvervunnit”.

G.W. 1904

Ett midsommarnattsminne

18 24/6 99

Drömmande sommarnatt sakta sänker
Sig öfver jorden – där frid må bo
Glimmande insjövåg härligt blänker
Alla vindar domna till ro
Lundens fåglar ej mera sjunga
Stilla på svigtande kvist de gunga
- Aftonbönen är slutad re´n –
Somna sedan på löfrik gren.

Skymning alltre´n öfver vikarnas vatten
Bredt sin florldätta slöja till slut
Då hörs en ton i den drömmande natten
Där ifrån stranden en båt skjuter ut
Ej är det slag utaf vemodsfull harpa
Strömkarlens toner ej ljuda så skarpa
Mänskliga stämmor sig blanda däri
Musiken är enkel okonstlad och fri.

Bort mot en holme som vänligt sig lögar
Badar sin strand i den klarblåa våg
Ilar vår båt över djup över högar
Dit styr den färden med ilande tåg
Ack, huru ljufligt på skogklädda stranden
Vänliga björkar de räcka oss handen
Hviska om skydd för köld och för regn
Under sitt doftande löfrika hägn.

Där öfver somnande insjöspegel
lätt som en andeviskning sig drar
Sakta en vind – men ej alls några segel
Här öfver slumrande vågytan far
Nu höres årslag – en julle landar –
Så åter flera och röster sig blandar
I fria naturen på sommarens fest
Vänligt trycks handen på kärkommen gäst.

Högtidligt sakta månen uppstiger
I rödfärgad strålgång på himmelens pell
En ”tystandens vän” han jorden inviger
Till nattliga tystnadens frisfulla tjäll
Men tystnaden brytes av människoröster

Som gästerna hälsa från norr och från öster
Välkomna i unga i grönskande lund
Till syskonlikt samkväm i midnattlig stund.

Därinne bland björkarnas hvita stammar
Man märker ett glimmande eldrödt sken
Ty spöklikt bland träden en brasa flammar
Och trollsk hörs musiken och sången allre'n
Och som indianer i vänskap och gamman
Man sluter kring elden en ring allesamman
Är stämningen festlig man rör ej därför
Ty sommar och glädje tillhopa ju hör.

Bland kvistar och stammar, bland buskar och gräsen
I bäddmjuka mossan bland tufvor också
Frams väfvar nu tärnor likt luftiga väsen
Som flygande fjun öfver daggstänkta strå
I ungdomlig glädje så fröjdas de unga
I ungdomens vår kan man glädjas och sjunga
I lifvet knoppande daggfrisk man står
Och fröjdas åt blommor och sol och vår.

Hur skönt att i fridsälla stunder
Få fira en dag utan tryckande tvång
En fest uti grönskande lunder
Bland vänner med lekar och sång
Att skild ifrån slitet från hvardagens fejder
Få dväljas i ro i fridlysta nejder
Att fritt kunna andas vid blånande sjö.
Vid hembygdens stränder å grönskande ö.

Men natten den slutas ur töcken och dimma
Den ilar som strömmen mot främmande kust
Och morgonen bräcker i gryningens timma
Sin morgonsång sjunger nu fågeln med lust.
Med vördnadsfull andakt står hela naturen
När solen av mäktiga krafter buren
Står upp och förgyller med strålande färg
Med underbar färgglans båd dalar och berg.

Nu samkvämet slutas, ty dagen är inne
Man samlar till afsked i vänligt förbund
Och tyst jag förnam i vart människosinne
De ord som jag hörde i morgonens stund
Nu brusa melodisk du vänliga bölja
Med klarblåa stänket din Långö att skölja

Och hviska till seglarn på gungande våg
I midsommartider till dig står min håg.

Och göm sen så trogast i hjärta och minne
De minnenas blomster från ensliger stig
Må högsommar råda i hjärtat därinne
Och vågskvalpet tolka sin saga för dig
Om jordlivets sommar så kortvarig vorden
Om sommarens fågring så kort uti nordnen.

Nu sol stiger opp öfver österns bryn
Mot löftets regnbåge å vestliga skyn
O Gud, du gifver ljus och hopp
Din klara sol går åter opp